Published and distributed under permit (No. 322), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of New York, N. Y. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

שנה שביעית | HATOREN | גליון כט (רכט)

התורן

עתון שבועי
יוצא בכל יום ששי

התוכן

VOL. VII — NEW YORK, OCTOBER 8, 1920 — No. 29 (229)

HATOREN
Published weekly by the
ZIONIST ORGANIZATION
OF AMERICA
55 FIFTH AVENUE, NEW YORK.
Telephone, Chelsea 247

מחיר „התורן"
לשנה — $4.00 לחצי שנה — $2.00
בחוץ־לארץ ובקנדה:
לשנה — $4.50 לחצי שנה — $2.25
לפחות מחצי שנה אין החתימה מתקבלת
הכתובת:
Hatoren, 55 Fifth Avenue, New York

SUBSCRIPTION RATES:
One year—$4.00 Six months—$2.00
Foreign Countries and Canada:
One year—$4.50 Six months—$2.25
Single copy 10 cents
Entered as second-class matter March 14, 1916, at the Post Office at New York, N. Y., under the act of March 3, 1879.

מחיר גליון 10 סנטים

מכתבים נמצאים במערכת „התורן" בעד:

מר א. פרידמאן (שהיה בלגיון העברי),

מר פרץ הירשביין

מר מ. גרוסמאן (מורה שבא עכשיו מארץ־ישראל).

האנשים האלה מבוקשים לפנות אל:

HATOREN
55—Fifth Avenue
New York

הננו להודיע בזה, כי מר בצלאל שראל גפן הוא סוכננו בעד העתונים ציונים בעיר קליבלאנד. כתבתו היא:

Mr. CH. J. GEFFEN
1189 E. 105th St.
Cleveland, O.

הננו מבקשים את קוראינו לעזור עבודה החשובה הזאת.

הנהלת „התורן".

ד"ר מ. ס. קאמענעץ

רופא שנים מנוסה
911 East 176th Street
New York
Telephone Tremont 562
עבודה הגונה במחיר נמוך

חש במעיו יתרפא

ב„עקס־לאקס"

כתובת

„אָסָף"

ASAPH PUBLISHING CO.
169 East Broadway, New York City

בית־אוכל של חלב של

מ. נ י מ ע ץ

189 איסט ברודוויי, ניו־יורק

שר למהדרין שבמהדרין והמאכלים מלאים טעם ומבריאים.

„תרבות"

בית מדרש להוראה ולהשכלה עברית גבוהה

מיסודה של

ההסתדרות העברית באמריקה.

הלמודים:	המורים והמרצים:
עברית, הלשון ודקדוקה,	דר. ישראל אפרת,
תנ"ך	הלל בבלי,
תלמוד,	ה. ל. גורדון,
מדרש ואגדה,	יקותיאל גינזבורג,
ספרות ימי הבינים,	שמעון גינזבורג,
הספרות החדשה והצעירה	דר. בן־ציון האלפר,
היסטוריה עברית וכללית	דר. ה. וואלפסון,
למודי־הטבע	ק. ווייטמאן,
פסיכולוגיה חנוכית,	דר. ניסן טורוב,
שיטות־הוראה,	פרופיסור צבי מאלטר,
תולדות החנוך,	ש. ב. מקסימון,
שפת אנגליה וספרותה,	פרופיסור דוד ניימארק,
זמרה ושרטוט,	ב. נ. סילקינר,
גיאוגרפיה של ארץ־ישראל.	י. ז. פרישברג,
	דניאל פרסקי.
נפתחות אחרי חג הספות המחלקות האלה:	מלבד כמה חכמים וסופרים אחרים שעוד לא הגיעה אלינו תשובתם.
א) מחלקה לחנוך גננות עבריות.	
ב) מחלקה לחנוך מורים ומורות עברים.	
ג) מחלקה לשעורי־השתלמות למורים ושאינם־מורים.	
כל הלמודים יהיו בשעות־הערב.	

ת נ א י ה כ נ י ס ה: ידיעה הגונה בשפה העברית והכנה מספיקה להקשיב בשעורים גבוהים.

כל אלה החפצים להכנס אל בית־המדרש הגבוה יפנו מיד ב כ ת ב על־פי הכתובת של ההסתדרות:

HISTADRUTH IVRITH
114-116 Fifth Avenue New York, N. Y.

הוצאת „חנוך" ניו־יורק

שלחן ערוך לתלמידים

עם אגדות נבחרות מהתלמוד והמדרשים מאת הרב

שמריהו ליב הורוויץ

הספר הזה שמצטיין בתכנו ובסגנונו נתקבל כבר בתור ספר למוד נחוץ וחשוב מאד בכל בתי־הספר המשובחים והמתוקנים שבארץ. ערכו החנוכי גדול מאד.

מחירו לבתי־ספר 40 סנט מלבד המשלוח.

לפנות אל:

Rabbi S. L. Hurwith, 66 W. 118th St., New York

או אל הסוכן הראשי:

S. Druckerman, 50 Canal St., New York

VOL. VII NEW YORK, OCTOBER 8, 1920 No. 29

התורן

יוצא לאור על־ידי
ההסתדרות הציונית
באמריקה

—

העורך:
ראובן בריינין

שנה שביעית ניו־יורק, כ"ו תשרי, תרפ"א גליון עשרים ותשעה

הַחֲלוּצִים

—

„החלוצים" — זהו טפוס חדש בקרב צעירי עמנו בארצות המזרח. באמריקה יודעים, אפילו הציונים, מעט מאד (וגם אלה שיודעים דבר מה, על־פי השמועה, על־אדות החלוצים — יודעים הם זאת, על־פי רוב, ממקומות לא נאמנים) על אדות הציונים הצעירים הנלהבים האלה.

ואל הטפוס המיוחד של הציונים הצעירים האלה יש להתבונן בלי עינים משוחדות, כי הוא הגרעין שממנו תצמח ציון המחודשה. החלוצים — הוא ה„חומר האנושי" היותר דרוש והיותר מוכשר להנחת אבן הפנה של הבית־הלאומי על אדמת אבותינו.

למרות הרעב, המצוקות, הרדיפות והיסורים וחרדת־המות שאחינו, בארצות המזרח, סובלים יום־יום משנות המלחמה והשלום המר, הנה יש עוד ביניהם — וזהו הפלא היותר גדול — צעירים חזקים, יפי תואר ומראה, בעלי שרירים אמיצים — ניני המכבים האמתים. הנך מביט עליהם ומשתומם על הכח החיוני שבעמנו, שלא נס לחו גם במאורת פתנים, גם בכל מדורות הגיהנום שהוא עובר בהם, אם עוד כיום גדלים שם צעירים רעננים כאלה.

והבחורים האלה שנמלטו בחרף נפשם מידי מלאכי התופת — עד כמה שהתבוננתי אליהם, בהיותי לא כבר באירופה, — מלאים תשוקת היצירה הלאומית וחדוה פנימית הקשורה בה. מלאים הם התפעלות והתלהבות של החסידים הראשונים, של חלוצים אמתים. כל אחד מהם יכול להעיד על עצמו: אני הגבר ראה עני, אני הגבר נמלטתי ממוקשי מות וראיתי בעיני את נסיסת עמי המעונה בידי מרצחיו — ובכל־זאת לא נפל לבי, לא כהה רוחי, כי נצח ישראל לא יכזב. הם, שונאינו בנפש, החריבו את קהלותינו, דשו אותנו ברגל אכזריה מאין כמוה, הכריחו את אחינו לכרות להם קבר בידם — ואנחנו — נבנה, נבנה בנין לאומי עדי עד, אנחנו נטע, נזרע על אדמת אבותינו אשר תצמיח אמת חדשה, משפט חדש ושלום רב לכל בני האדם... וזאת תהיה נקמתנו.

רובם הגדול של הבחורים האלה הם מאלה שלמדו וקראו וגם עבדו עבודת הגוף. ציוניותם באה להם לא מתוך קונטרסים ומגילות עפות, כי־אם מתוך החיים עצמם. גאוניות עמם לבשה אותם ורוח הזמן הגדול חדרה לתוך תוכם. בהם התבטא הכח החיובי והנטיה האופטימית של עמנו. החלוצים האלה הם המחאה היותר חיה והיותר נמרצה כלפי מנדינו הצועקים, כי העם העברי התנוול, ירד ונפל פלאים.

החלוצים האלה נוכחו, כי אין גאולה לישראל, גאולת הגוף והרוח, אלא בארצנו ובעבודתה. הם התיאשו מכל המפלגות ותורותיהן בארצות הגולה. הם ראו, כי בני עמנו הולכים וכלים בין הבולשביקים ואויביהם וכבר נמשלנו לכלי חרס הנשבר. ואחת היא אם הראשונים גוברים או יד האחרונים על העליונה. „נפלה אבן על קדרה ווי לקדרה, נפלה קדרה על האבן — ווי לקדרה. בין כך ובין כך ווי לקדרה".

החלוצים — בהם נתבטאו בכל עוז הגעגועים על המולדת, על עבודת השדה, על היצירה הלאומית. בהם נתבטאה המחאה כלפי הפראזה הציונית, שאכלה את מיטב כחותינו. בהבחורים האלה נתגשם הטימפו המהיר, קוצר הסבלנות של דורנו. צריך להתחיל תיכף לבנות. אין לחכות, אין לדחות. כבר כשל כח הסבל. אם לא עכשיו — אימתי? ואם אין אנו לנו — מי לנו?

העבודה, עבודת הגוף, עבודת האדמה, היתה להם למין קדושה, למין רליגיה חדשה. ובהעבודה והקורבה אל הטבע רואים הם את גאולתנו האמתית. ושואפים הם אל המקור, אל השורש הלאומי בכח עצום שהוא שוחק לכל המכשולים, המעצורים והעכובים. אלה הם בני אמונה חדשה, אמונת עבודת הגוף, עבודה ממשית בשביל האומה ובשביל הארץ.

אחד המטיפים של תורת, או אמונת, עבודת הגוף וקרבת הטבע, בתור הגאולה של האומה, הוא א. ד. גורדון (אחד הקולוניסטים הראשונים בארץ־ישראל ואחד אנשי־הרוח שביניהם). והנני להביא מקומות אחדים ממאמרו „עבודתנו מעתה" (מהירחון הארץ־ישראלי „מעברות" חוברת ט'): „בלאומיות יש מומנט קוסמי, כאילו תאמר: רוח הטבע של ארץ מולדת האומה, שנתמזג ברוחה של האומה. וזה עיקר. זהו מקור החיים והיצירה, מקור השפע העליון של האומה..." והלאה: „חיים אנו מבקשים, לא פחות ולא יותר, חיים שלנו ממקור חיינו, מטבע ארצנו, פרנסת הגוף ופרנסת הרוח, כח חיוני ושפע עליון מן המקור החי הזה. באים אנחנו אל ארצנו להקלט בקרקענו הטבעי, שנעקרנו מתוכו, לינק בשרשינו מן המזון אשר באדמה ולשאוף מן המזון אשר ברוח ומכח היצירה אשר בקרני האור". ובדברים יותר מוטעמים: „רגילה עתה המימרא, כי אין זכות על ארץ נקנית אלא בדם. זהו אחד הסופיז־מים, שקנו להם זכות אזרח בקרב כל העמים, שהצדק המקובל התיר להם להיות חיות טורפות, — אחד השקרים המוסכמים. ברם ואש גוזלים את החירות מעם הארץ ומשעבדים את העם ביחד עם הארץ שעבוד זמני, כל זמן שלא תש כחו של המשעבד, אבל הארץ נשארת תמיד בפועל בידי היושבים עליה ועובדים אותה. הרומאים, למשל, כבשו בדם ואש ארצות רבות, אבל הם משלו בהם רק כל זמן שהיה די כח בידם להחזיק את המושבות, אולם משנפלו המושבות מידיהם, נשארו שוב הארצות בידי יושביהן ועובדיהן. או, למשל: פולניה נכבשה בדם ואש מיד ליד, אבל נשארה בפועל תמיד בידי יושביה ועובדיה. ארץ נקנית בחיים עליה, בעבודה ויצירה. וכך נקנה או נשיב לנו את זכותנו על ארצנו גם אנחנו. יש לנו זכות היסטורית על הארץ, והזכות הזאת נשארה בידינו, כל זמן שכח חיים ויצירה אחר לא קנה אותה קנין שלם. ארצנו, שהיתה לפנים „ארץ זבת חלב ודבש", בכל אופן מוכשרת לתרבות גבוהה, נשארה שוממה, עניה, שפלה מכל הארצות התרבותיות וגם ריקה (בערך). זהו כעין אשור זכותנו על הארץ, כעין רמז, כי הארץ מחכה לנו. בחיים, בעבודה ויצירה נקנה או נאשר את זכותנו ההיסטורית על הארץ".

החלוצים בוזים את הפוליטיקנות ואת הפלפולים של תוהו שאין עמם עבודה ממשית, כי־אם נקורים וחטוטים בעלמא. אלה הם הנחשונים החדשים שלנו הקופצים הימה בלי חקירות מפלגתיות. מסכנים את נפשם, בתקותם כי יצליחו ויראו את דרך העבודה והמסירות לאחרים. הבחורים האלה הכינו והכשירו את עצמם בעבודת האדמה, הרגילו את עצמם לחיי קבוצות, לחיים חברתיים, לחיי מחסור קשים ולוותור על כל מכשירי הקולטורה בשביל המטרה הגדולה.

הסופר י. הפטמן (שהיה ציר „החלוצים" על הועידה הציונית בלונדון) מספר במאמרו על־דבר החלוצים („העולם", גליון מ"ה) בפולניה: „לפי שעה עוסקת הסתדרות „החלוץ" בהכשרתם הגופנית והמוסרית של חבריה העולים לארץ־ישראל. במקומות שונים היא מיסדת חוות־למוד, שבהן עובדים חבריה את עבודת האדמה, רוכשים להם נסיון בנטיעות, במשק קרקעי, בגדול עופות ובהמות; קיימים גם־כן בתי־מלאכה ואומנות־יד. בפולניה, וואהלין, ליטה ורוסיה הלבנה עבדו בחוות „החלוץ" ובאחוזות של אנשים פרטיים יותר משלשת אלפים חברים. מספר החוות האלה היה שלשים וארבע, הקטנה בהן היתה בת מורגה וחצי ואולם היו גם בנות ארבעים מורגות ויותר. בכל מקום התפתחו החוות הוטב וגם המציאו רווח הגון... כמעט כל החוות נוסדו על שטחי אדמה עזובים ושוממים, שבעליהם לא טפלו בהם כלל והם נמסרו לרשות „החלוץ", או חנם, או בשטר חכירה נמוך, הואיל שבין כך ובין כך לא היה לבעליהם שום שכר מהם".

מאמינים הם החלוצים באמונה שלמה וחזקה, כי יש לשנות את אופיה של האומה העברית, את חייה ואת ערכי חייה, לפתח את הקולטורה שלה ולהרימה להמדרגה היותר גבוהה על־ידי ארחות חיים חדשים, על־ידי עבודה מתמידה ופוריה.

החלוצים התנדבו לעבודת העם. יש מהם שעבדו בגולה לאלילים שונים, או שתעו בתוהו מבלי דרך ומבלי עבודה פרודוקטיבית — ושבו לעמם ושבו לחיי הטבע ולהעבודה הממשית. עתה מתמסרים הם לתחית עמנו, לתקומתו ולהפרחתו על אדמת אבותיו.

אלה הם לגיונות חדשים, לגיונות העבודה. עולים הם לארץ־ישראל במסירות־נפש ממש (אין לתאר במלים את ההרפתקאות והסכנות של העולים האלה בדרך, מיום המלטם מארץ הדמים עד הגיעם לארץ־ישראל, או לאחד המקומות הקרובים לה וששם הם מחכים, וסובלים כל מיני ענויים, להשעה שיוכלו להכנס לארצנו) לכבוש את אדמתנו על־ידי עבודה קשה. יודעים הם, כי אחריהם יבואו אחרים, יבואו רבים שעוד לא יסבלו כמוהם לא בדרכם ולא בהתישבם על אדמתנו.

קשה מאד היא עבודת החלוץ, אבל יש בה רוממות נפש ושירה פנימית, שירת היצירה...

יודעים הם החלוצים, כי בלי עבודה עברית, עבודה שאינה נרתעת מפני כל קושי, בלי קרבנות, בלי תמצית הדם של העובדים לא תבנה ציון.

יש מן החלוצים שנסעו לארץ־ישראל עוד לפני שנתים, ובאו אליה אחרי גלגולים שונים ויסורי עולם. הם הלכו לארצנו למרות כל ההתראות, האזהרות והגזירות הקשות, סכנו את חייהם — וסוף־סוף נכנסו — בכמה עמל ומצוקות! — לארץ־ישראל. באו שם חלוצים גם בחדשים האחרונים ומבלי אשר מצאו עבודה בשדה, בכרם או בגנה הם מסתתים אבנים; קורחים — ובכל־זאת עובדים עבודת־פרך. אם למות — הלא טוב למות בארץ אבות. נמאסה הגולה. ואין הארץ מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה.

„הלגיונות היהודים שנוצרו בימי המלחמה, קבוצות „החלוץ" הצבאי שנוסדו על־ידי טרומפלדור, וקבוצות „העולים" הראשונים שהבקיעו להם דרך לארץ־ישראל תיכף אחרי שביתת הנשק בסתיו של שנת 1918, — אלה הם נצני „החלוציות" האקטיבית הנרקמת בנפש העם" (י. הפטמן).

וחלוצים חדשים נכונים לעלות לארץ־ישראל למען יעבדו את אדמתה, למען ירטיבוה בדמי לבבם ובמוח עצמותיהם, למען ירגיעו את רוחם השואף למקורו, למען יבריאו את נפשם הכמהה, המתגעגעת על ארץ אבות ובנים. קודש הם לעמם, והם גם יגולו את חרפתו...

החלוצים שואפים לחיות ברוח נביאינו, ברוח היושר והצדק...

והחלוצים האלה הם גם עובדי התחיה העברית. מר י. הפטמן מספר בהמאמר הנזכר: „הסתדרות „החלוץ" יסרה שעורי־ערב ללמוד השפה העברית, הוציאה ספרים וחוברות וגם עתון מיוחד בעברית ויהודית בשם „החלוץ". בעתון הזה היה מקצוע מיוחד לעניני עבודת האדמה שהתנהל על־ידי אגרונומים מומחים. חוברות שונות במקצוע האגריקולטורה מוציא ועד־הפועל הזמני של הסתדרות ה„חלוץ". —

ומה יהיה עתה גורלם של החלוצים?

ר. ב.

אֵזוֹבֵי קִיר

(עוד פרק „על הארץ ועל פרי הארץ").

מאת

צ ב י ן ׳ ש ל ו ם .

.1

ע ם ה נ ץ ה ח מ ה .

כאשר פתחתי את התריסים הוברר לי, כי השכמתי לקום. רוחות הבוקר, קרירים ומלטפים, נשבו בפני. אור כהה עוד הליט את מצודת דוד והרחוב המוליך משער יפו לפנים העיר העתיקה היה ריק מאָדם. הרימותי את עיני למזרח. כן, עוד לא עלה השחר.

זה לי הפעם הראשונה שאני רואה את ירושלים העתיקה עטופת־שנה. הרומיה מעיקה על נפשי. לאחר שבלה את רוב שנותיו במטרפולין של אמריקה, שקט מסתורי ממין זה מחריד ומרעיד. רק לזקנה שבעת ימים שעזבה את כל הבלי העולם הזה מאחריה ומתעתדת יום־יום לחיי העולם הבא, אפשר לשינה ממין זה. אחותה הצעירה במדינת הים לא תרע מנוחה גם בשעה שהיא נרדמה.

מרגיש אני בהויתו והתרקמותו של הסוד מסביבי. אבל לחדור לתוכו אי־אפשר לי. בוראי עוד זר אנכי בבית אמא. לוטש אני את עיני לתוך הרחובות הצרים והעקלקלים המתפתלים כנחשים לארכה ולרחבה של העיר העתיקה. הסוד אינו מתגלה. רואה אני רק את שפתותיה של הזקנה דובבות חרש: נפתולי אלהים נפתלתי... נפתולי אלהים...

מפנה אני את מבטי לשער יפו. כן, הרחוב עודנו ריק מאָדם. אבל חבילה של טלאים זאת אצל הגדר מה פרושה? ברגע שפתחתי את התריסים לא ראיתי שום דבר. והחבילה גדולה היא מאד ויודע אני, כי חבילה כזו, אם גם של טלאים, אי־אפשר לה בלי בעלים. אין איש משים את טלאיו הפקר בירושלים.

ובעודני מביט ומשתאה על החבילה המוזרה הזאת, והנה היא מתנועעת. כן, החבילה מתרוממת לאט ועמדת הכן. בעוד רגע היא מתהפכת לכלונסה, כלונסה של טלאים, צועדת הלאה ועוברת דרך שער יפו.

בוראי כבר מצאתם את החידה: „ערבי זקן „מאביוני העיר הקדושה" זה גמר תפלת שחרית עם הנץ החמה.

.2

ג ל ג ו ל .

בכל יום ויום נער זה עובר דרך חלוני. ובעברו הוא מסתכל כי רגע — ומתעלם.

ובכל יום ויום אני מפסיק את משנתי או את עבודתי בו ברגע שאני נתקל במבטו. באונס — ולפעמים ברצון — הוא נעשה לציר שעליו יסובו מחשבותי.

יושב אני ומתפלא: בן כמה שנים נער זה?

בגבהו ובמבנה־גוו הוא נראה כבן־עשר. אבל מהלכו המתון, קלסתר־פניו ומבטו הרציני מעידים על נשמה שכבר התנדף אביבה. אולי כבר מלאו לו שמונה־עשר.

ולאן הולך הוא יום־יום בהשכמה?

אפשר שהולך הוא לאחת הישיבות בפנים העיר, יושב והוגה בסוגיה חמורה, שומע את ה„שעור" מפי רבו ומוצא בזה את עולמו.

ואפשר שהולך הוא ל„בית חרושת" ששם עושים „בתים" לתפלין ומרויח חמשה־עשר גרוש לשבוע בעד פרנסתו ופרנסת אמו האלמנה.

ועל מה חולם נער זה?

אפשר שנער זה חולם על כסא רבנות בירושלים או באחת מערי הגולה ואז הכל יהיו זהירים בכבודו ושמו יֵלך למרחוק בתור „רשכבה"ג" או לכל הפחות „הרה"ג".

ואפשר שחולם הוא על נס שיתרחש והוא ישיג כרטיס־אניה לאמריקה. שם בניו־יורק רבתי־עם יסיר את אדרתו הארוכה, יקצוץ את פאותיו המסולסלות ויתהפך לבן־כרך. ואולי ברבות הימים יקבוץ כסף רב, יהיה לסוחר גדול ואז...

ומה לי ולנער הזה כי יטריד את מנוחתי?

במטותא, רבותי, הנער הזה קרוב לי וללבי. לפני שנים רבות, כשתבל היתה עוד בבתוליה, ראיתי אותו יום־יום בעיירה קטנה מכונפת בחיק הרי קרפטיה.

הוא לוני על דרכי לבית־המדרש והוא ישב לצדי, בשעה שהדמדומים לקחו שבי את נשמתי וטלטלוה למרחקים. חושד אני בו, כי גם הוא פוסח על שתי הסעיפים, בין הקן הקטן והחם שבו ראה את אור העולם ובין המרחקים הכבירים הקוסמים ומענים את נשמתו. וגם את זה אני יודע: אם יעוף ואם לא יעוף, לבו לא ידע מנוחה.

ובכל יום ויום כשאני נתקל במבטו העגום — אני מבקש רחמים עליו.

3.

ק י פ נ ד ו ר ף.

רבותי, הנני מתכבד להציג לפניכם את קיפנדורף — הכופר היותר מצוין בעיר שהרתה וילדה שלש אמונות.

והנני עושה את זה כלאחר־יד ובאותה רשלנות שהציג אותו לפני ה„גרוגרת".

(ומי הוא הגרוגרת? זה הוא הכנוי הפרטי לחנוני מוכר סיגרטים ברחוב יפו, וחנוני זה ברגע שאתה רואה אותו הנך נזכר תיכף־ומיד בגרוגרת של רבי צדוק, בל גרוגרת שצמחה לה זקן).

„זה הוא" — אמר אלי הגרוגרת כאשר צעדתי על מפתן החנות ועוד טרם הספקתי לברכו בשלום.

„סליחה, אינני יודע —"

„האדון אינו יודע? הלא זה קיפנדורף".

הבטתי מסביבי. ראיתי איש זר מביט עלי בעינים מלאות תום ובצחוק של ערמומיות על שפתיו. הוא היה לבוש בשחצן שנתדלדל. בליה קלילה נדפה ממנו. נתודענו.

„אני ספרתי לאדון הזה על־דבר המילדת" — הוסיף הגרוגרת בצחוק של הדיוט.

„על־דבר המילדת?" פניתי אליו בתמיה.

„כן, על־דבר המילדת. וזה הוא האיש. זה קיפנ־דורף".

„סליחה. אבל זה לי הפעם הראשונה שאני שומע את השם של האדון קיפנדורף".

הלה פרץ בצחוק.

„בריאה זו אין לה מוח בקדקדה. בוודאי ספר את זה לאחר".

„קיפנדורף, זה לא יפה מצדך. בטוח אני כי זה רק לפני שלשה ימים ספרתי את המאורע הנפלא הזה, לכל פרטיו ודקדוקיו, לאדון זה. ואולי לא. אולי ספרתי את זה לאחר. אבל לכנות איש בשמות של גנאי ולחרפהו בשעה שהוא חף מפשע, זה לא יפה כלל".

„ומה קרה בדבר המילדת?" שאלתי את הגרוגרת.

„מה קרה? מה קרה? אבל הלא קיפנדורף פה ויספר. או אולי אספר אני, קיפנדורף?"

„מה לי ולך, תיש פרא? אם חפץ אתה לספר, ספר. האדון הזה מדבר עברית. בוודאי ציוני הוא ויהודי נלהב. ככל היהודים הנלהבים בוודאי יתענג בשמעו ספור על־דבר כומר שעשה לשמצה את דתו ולעג באלהיו".

מבוכתי גדלה.

„סליחה" פניתי אל קיפנדורף. „הלא גם האדון מדבר עברית. ובוודאי גם האדון הוא מזרעו של אברהם —"

„עברית!" הפסיקני הגרוגרת. „קיפנדורף מדבר בכל שבעים לשון. הלא, קיפנדורף?"

„מזרעו של אברהם?" קרא קיפנדורף בקפצו על רגליו, „ישמרני השטן. אילו הייתי מתפלל עוד כאשר עשיתי בימי הבערות, כי־אז הוספתי הודיה אחת לאלהים — שלא עשני יהודי. כן, אדוני, כאשר השלכתי את בגדי הכהונה מעלי, נדרתי נדר להביע את מחשבותי מבלי כל מעצור. יודע אני את היהודים ואינני אוהב אותם מטעמים רבים. אם האדון אסטנים הוא ובוחר בנמוסים טובים יותר מן האמת, כי אז מוטב היה להפרד עתה ולשכוח את קיפנדורף".

„קיפנדורף", בא לעזרתי הגרוגרת, „מתפאר, כי איננו אוהב יהודים הוא. אבל אני אינני מאמין לו. אני אומר לו: קיפנדורף, בטוח אני, כי מומר אתה. בטוח אני, כי יהודי נולדת ויצאת לתרבות רעה. קיפנדורף, אני אומר — "

„שים מחסום לפיך, פרא־אדם", צוח קיפנדורף. „הלא אמרתי לך אלף פעמים ואחת, כי — "

„כן, כן, כי אביך היה יוני ואמך גרמנית".

„תמיד מהפך הוא את הסדר", נהם קיפנדורף.

„כן, כן, בשעה שאתה צועק, ראשי סובב כגלגל. אמך היתה גרמנית — לא, לא, — יונית ואביך גרמני".

„ואיפה נולד האדון קיפנדורף?" שאלתי את הגרוגרת.

„נולד בעיר הקדושה ירושלים", ענני קיפנדורף בטון רגזני. „אני נתחנכתי על ברכי הכנסיה האורתודוקסית היונית ונהייתי לכומר".

„ואילו ידע לעצור ברוחו", מלא אחרי דבריו הגרוגרת, „אילו לא היתה לשונו כחרב חדה, כי־אז בטוח אני כי הוא היה עולה לגדולה. הפאטריארך המושל בעת בירושלים לא ידמה לו בידיעות, בחכמת הנגלה והנסתר, בהיסטוריה — "

„די, די", הפסיקהו קיפנדורף. „אילו הגית בספרי הקודש שלך, כי־אז היית זוכר את דבריו של בן־עירי: יש אדם שעמלו בחכמה ובדעת ובכשרון ולאדם שלא עמל בו יתננו חלקו. אבל היהודים רק מתפארים בכתבי הקודש והפרוטסטנטים הוגים בהם".

„העזב האדון קיפנדורף ברצונו הטוב את הכנסיה האורתודוקסית־היונית?" שאלתי כדי להסב את השיחה עוד הפעם על קורות חייו.

קיפנדורף נעץ בי את עיניו ושתק רגע.

„האדון עוסק בספרות?"

הודיתי על פשעי.

„קיפנדורף איננו חומר לדוקטור פויסט ירושלמי. אני עזבתי את הכהונה ברצוני הטוב. ולא רק את כהונתי עזבתי, כי־אם גם את אמונתי — את כל האמונות שבעולם. אמונה זרה היא לרוחי. אין לי צורך בבית־מקלט לחלשים זה. קיפנדורף איננו חלש ואיננו נזקק למשען קנה רצוץ".

הגרוגרת קרץ בעיניו לאות, כי קיפנדורף לא ספר לי דברים כהויתם, וכאשר כלה קיפנדורף את דבריו התחיל מגמגם:

„כן, כן. אבל ההתפטרות באה אחרי אשר שמע הפאטריארך על־דבר המילדת".

„שקר וכזב", אמר קיפנדורף בניחותא כאילו בפעם הזאת לא העיז לעמוד על דבריו.

• ומה על־דבר המילדת?" שאלתי עוד הפעם.

„זה מעשה מענין", פתח הגרוגרת, „מענין מאד. לפני שתים־עשרה שנה היה הדבר. הלא, קיפנדורף? הוא היה אז כומר צעיר ומלומד ואהוב על הכל; כלומר על הכל חוץ מחבריו שתמיד דברו עליו סרה. זה היה בליל הולדת הבן הקדוש. הכומרים התאספו לבית־תפלתם הקטן במנזר כדי לקדש את החג וקיפנדורף איננו. הוא עזב את המנזר בחשאי ולא שב עד חצות הלילה. כשחזר שאלוהו אחיו הכומרים, מה היה לו. הוא ספר להם מעשה נורא, כי הוא ראה ברוח־הקודש, שהאם הקדושה תקשה ללדת והוא חזר אחרי מילדת טובה לעזור לה בלדתה. ובדברו חזר על עקביו, פתח את הדלת והכנים את המילדת".

„אבל זאת היתה הלצה של קלות־דעת בלבד?"

„האדון קורא לדבר כזה הלצה בלבד? הפאטריארך לא חשב כן. באותו לילה ישן קיפנדורף בפעם הראשונה בביתו".

קיפנדורף ישב וצחק בחשאי כאילו כל המאורע איננו נוגע לו. ואחרי רגעים אחדים פנה אלי:

„אולת גדולה שאין כמוה. זה ודאי. אבל מטבעי אינני דרמתי. בשעה שהלכתי אחרי המילדת כבר ידעתי, כי ימי במנזר ספורים. אבל שונא אני את הפתוס. רגשניות ודברים רמים ומצלצלים זאת הזכות המיוחדה של הפסילים. אבל אני, קיפנדורף, חרבתי את עולמי כאיש בריא — מתוך הלצה של קלות־דעת".

ירושלים, תר"פ.

רָעָב

מאת
יצחק קצנלסון.

הֶקִיצוֹתִי וְשָׁאוֹן מוּזָר עָלָה בְאָזְנַי,
בַּחֲשֵׁכָה עָלָה, בְּחַלּוֹנִי כְּלַפֵּי חוּץ;
מִי יָלוֹן שָׁם, מַה יֶהֱמֶה שָׁם כְּמַשַּׁק גֵּבִים?
הֲמוֹן רְעֵבִים.

הֶעֱלֵיתִי הַנֵּר וְכִבִּיתִיו מִיַּד, מִיִּרְאָה —
זוּ עֵינָם אַל תִּפְגַּע בְּחַלּוֹנִי וּבְנֵרִי . . .
הֵם צָבְאוּ עַל שַׁעַר הַחוֹמָה הַסָּגוּר —
אוֹפֶה שָׁם יָגוּר.

הֵם עָמְדוּ כְּפוּפִים וּדְחוּקִים וְהִשְׁחִירוּ יַחַד,
אֲנָשִׁים נָשִׁים וְטַף, שׁוּרָה אֲרֻכָּה.
כָּתֵף לְכָתֵף עָמְדוּ, שֶׁכֶם לְשֶׁכֶם
וְחִכּוּ לְלָחֶם.

אַךְ הָאוֹפֶה לֹא יָצָא אֲלֵיהֶם, לְפָנִים אָפָה,
לְפָנִים, לְפָנִים לֹא הָיָה תַנּוּרוֹ צוֹנֵן,
וּבְגָדָיו לְבָנִים הָיוּ וּטְבוּלִים בְּקִמְחוֹ —
נִטַּשְׁטֵשׁ הַקֶּמַח וְנִמְחָה.

גַּם אִתִּי לֹא הָיָה לֶחֶם, רַק כֶּסֶף לִי הָיָה,
וָאֶקַּח שְׁקָלִים אֲחָרִים וָאַשְׁלִיכֵם הַחוּצָה;
הַכֶּסֶף צִלְצֵל בָּאָבֶן, אַךְ אִישׁ לֹא לְקָחָם —
זֶה לֹא הָיָה צְלִיל לָחֶם.

שׁוּלֵי שָׁמַיִם הֶאְדִּימוּ, — דִּמְדּוּמִים שֶׁל בּוֹקֶר!
אַךְ גַּם עַיִן לֹא נָשָׂא אֲלֵיהֶם הֲמוֹן הָאֲנָשִׁים.
לֹא כִכַּר לֶחֶם שָׁם עוֹלֶה, רוּם וְחַם וַעֲגַלְגַּל —
שָׁם רַק שֶׁמֶשׁ יִתְגַּלְגַּל.

וְאֵין אֶל מִי לִפְנוֹת, הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ —
הֵם צְחִיחִים, רַק כּוֹכָבִים וַאֲבָנִים בְּחֵיקָם;
אֲבָנִים! עוֹד מְעַט קָט וְהָיוּ לְבָרוֹת
אַבְנֵי הַחוֹמָה הַקָּרוֹת.

לְאוֹר הַלַּיְלָה

(על שפת הכנרת).

מאת

י. דרושמן.

...שבי לך כך, ילדתי, והסתכלי לתוך האויר החולם. ארגי לך, ילדתי, את חלום בתוליך בתוך הרוך והשלוה שמסביב ואני על ירך אשב, כך אשב ואביט חליפות בעמק שמי התכלת ובתהום תכלת עיניך. הקשיבי, ילדתי, לאושת המשי של פרחי הגלים בכנרת. הכנרת חולמת עכשיו וזוהי נשמתה הצלולה, השלוה. היא לא תסער יותר. הגשם האחרון, המלקוש, כבר היה. האקורד האחרון של החורף כבר גוע ואיננו. לא ירעידו הרעמים עוד את לבך הצעיר. לא עוד תעצמי את עיניך לכל ברק די־נור. תקופת האביב מגיעה, תור זהב ממשמש ובא. מנגינת הפריחה מגיעה. היי ערה, ילדתי.

שלי נעליך, ילדתי, התקדשי, כי המקום הזה אשר את יושבת עליו, קודש הוא. כאן השכינה שרויה. הכנרת — אגדת מסתורין היא, אגדת־קסם עתיקת־יומין, חטיבה יקרה ופליאה, שיצר הקדוש־ברוך־הוא בשביל עצמו בשעת הרחמים, להשתעשע בה, כביכול, לאור הלילה. הנה היא מרטטת, הקדושה, הברוכה, למגע כנפי השכינה המרחפות על חלקת פניה...

שבי לך כאן שאננה על־יד הכנרת והאזיני לשירת הלילה החשאית. ספני אל קרבך את צליליה הדקים, הספיתי לזעזוע היותר זעיר, מלאי בהם כל חביוני לבך והיו לך לשירת פלאים ברגעי סער לבבך.

עיניך תועות וצופות ברזי הלילה; תמול בואך ועוד טרם הספקת להבחין ולהרגיש בקסמי הלילה בגליל. אין דבר. עיניך הכחולות ומצחך הבולט עדים הם על נימה זכה וטהורה האצורה בך. היא תתן לך את מפתח הזהב לגנזי הסודות הנפלאים של לילות הגליל ולאוצרות אגדות הזוהר הנרקמות סביבך. הרי אוהבת את אגדות, ילדתי!

ואם רכה עדיין נפשך ואם רופסת עדיין נשמתך ושערי המסתורין של לילות הגליל עודם נעולים בפניך, — היי בטוחה, ילדתי, ושקטה — פתוח תפתחי אותם. ליל כנען זהו כנור המנגן מאליו, זהו עוגב קסמים, שאין מיתריו פוסקים מרטט וצלילי הנגינה נכנסים מאליהם בבלי יודעים אל נשמת האדם ובוראים בו נשמה יתירה, לב חרש, עין בוחנת ואוזן קשובה וחרדה...

הנה צדתי בת־צחוק מאושרה על שפתותיך. עיניך מבריקות, מתיזות רשפים ולבך מפרכס בקרבך. מאושרה! הנה לקחה אזנך שמץ מן האקורדים הראשונים. האזיני עוד, ילדתי, היי כולך הקשבה. שעת גלוי מסתורין מגיעה, שעת אתערותא דלעילא מרחפת ובאה על כנפי הליל. ליל הגליל זהו טרקלין היחוד של קודשא בריך הוא ושכינתיה. שעת היצירה הוא ליל הגליל, שעת חשבון העולם לפני יוצר היוצרים, שעת רצון היא מלפניו, כביכול. אין הקדוש ברוך הוא אוהב את היום. רוח אלהים מרחפת על העולם מקדמת דנא רק בלילה... קוסם הוא הערב, כי על כן פרוזדור הלילה הוא; צודד הוא בין השמשות, כי על כן מבוא להיכל הלילה הוא. נשגב הוא השחר, כי על כן המשך הלילה הוא, הדור הוא הבוקר, כי על כן הד מנגינת הלילה הוא. העילה הראשונה, העיקרית, הוא הלילה. השאר חולין הוא. היום עצמו חולין הוא, שעת סלוק השכינה הוא, שעת ההתעלפות, כביכול. האור הקדום, הראשון, היה האור הגנוז, העדר האור החילוני, הפשוט. אור השמש, האור הזול, נברא אחר כך לשמוש היצורים במעשי חולין שלהם. האור האמתי, מקור הזוהר, הוא האור הגנוז בלילה. ולעתיד לבוא יכבו הפנסים התלויים ברקיע ובני המעלה יהנו רק מהאור הגנוז, ממקור הזיו והזוהר, מאורו של היוצר עצמו.

ואהבת איפוא, ילדתי, את הלילה. הרבה מחידות החיים והנצח יפתור לך שר הליל, כי על כן אוהב הוא נשמות חולמות, המבקשות תמיד את תקונן, ויזכה אותך במתנותיו...

למה נרתעת פתאום, ילדתי? אין דבר! אלה הם שועלים קטנים, הנאנחים אנחות געגועים. מתחטאים הם לפני שר הליל ומתנים לפניו את כל צער חייהם. מלוים הם באנחותיהם את הבכי העצור ואת האנחה הכבושה, הבוקעים ויורדים לילה־לילה מתוך ה„מסתרים", מקום יתודו של הקדוש־ברוך־הוא, שבו בוכה נפשו על צער עמו. והלילה, רק הלילה, קולט לתוכו את העצבות הקדושה, סופג בקרבו את צער השכינה ומשרה מהם על כל אשר מסביב. ואהבת איפוא, ילדתי, את הלילה ואת צערו: הוא יטהר את רוחך, יזקק את נשמתך ויצרף את לבך להיות כלי־קבול ליפי הצער ולקדושתו...

הס! הטי אוזן, ילדתי! רטט גלים בכנרת! קמטי יסורים על פניה! מלאת צער הכנרת. יש נשמה מיוחדת לכנרת, יש לה סוד מיוחד...

הקשיבי, ילדתי!...

— — — — — — — — — — — — — —

— — •— לפני הרבה אלפים בשנים, שכנפי השכינה היו עדיין מרחפות בעולם ושמים וארץ היו מנשקים אהדדי; בשעה שצנור השפע האלהי היה נמשך משמי מרום לארץ וסלון של חיים הה מזנק מהארץ לשמים; בשעה שסולם פלא היה מוצב ארצה ומלאכי האלהים היו יורדים בו ומהלכים בין דרי מטה, ודרי מטה אף הם היו עולים בו ונטפלים לדרי מעלה; בשעה שהקדוש־ברוך־הוא, בכבודו ובעצמו, היה יורד בשעת רצון משמי שמים העליונים ומטייל בין בני האדם אשר יצר, מסלסלם, מרוממם ומשרה את שכינתו עליהם, — באותה שעה היה בפמליא של מעלה מלאך אחד, שיראל שמו, שהיה ממונה על הנגינה. וכשהיו מלאכי השרת אומרים שירה לפני הקדוש־ברוך־הוא שלש פעמים ביום ומקלסים לפניו את עולמו אשר ברא, — היה שיראל מנצח על כלי שיר ומלוה את כת המשוררים

המשוררים בכנור. והיה כל העולם כולו עוצר את נשימתו בשעת הקלום ושותק בחרדת קודש וכל בני האדם היו מתיצבים כתות־כתות, תולים את לבם למרום, מרטטים ומרתיעים ורואים את הקולות והצלילים. והיתה נשמתם מתעלה למרום, טובלת וצפה בים השירה ומטהרת בהבל פיהם של המלאכים.

אך יפה שבעתים היתה נגינתו של שיראל עצמו. מדי ערב בערב, בהתבקש המאור הגדול לישיבה של מעלה, היה מתיצב שיראל בשלב העליון שבסולם הפלא, מתקין את כנורו ומכוונו לנגינה. וכשהיה עובר בקשתו על־פני הנימין אחת הנה ואחת הנה, מיד היו השמים מתלבשים אורה וזוהר והיו ענני כבוד טסים באויר בשלל צבעים וקושרים כתרים לשמש השוקעת. ובהגיע הלילה, בהופיע ירח צנוע על כפת השמים, היה שיראל פותח אז בנגינה. והיו צלילי נגינתו הולכים מסוף העולם ועד סופו והיה הירח צף ומתרומם לעילא ולעילא, נמשך אחרי הנגינה, והיו כוכבים ומזלות יוצאים במחול וכרובים ומלאכים היו מתכנשים כתות־כתות, רוקדים „קדוש, קדוש" ומוחאים כף. ואף הקדוש־ברוך־הוא, בכבודו ובעצמו, היה יושב באותה שעה על כסא כבודו בסוד מצוקים ואראלים ומחייך ברצון לשירת הפלאים. ולא היתה אוזן בשר־ודם רשאית לשמוע את נגינת שיראל. זו היתה שירת מרום למרום. באותה שעה היו בני תמותה הוזים על משכבותיהם מבלי דעת מה, ורק נשמתם היתה מרחפת ערטילאית בעולמות העליונים וסופגת ממעין השירה. ובשחר, בגוע צלילי הנגינה, היו בני האדם מתעוררים ומקלסים לדרי מעלה, כשלבם מרטט מעונג טמיר...

ובארץ הצבי, הארץ הבחירה, בעומק לבה, — השתרעה כפר ברוכת־יה. והיתה כפר זו מוקפת הרים ורכסים. ובתוך הכפר פרדס היה, פרדס עדנים, תאוה לעינים ונחמד ללב. ותהי אדמתו פוריה ומלאה מזמרת הארץ: כל פרח נאה, כל אילן יאה וכל כנף רננים נעלסה. ובמחבוא הפרדס, בסתר אילנות ופרחים, בסוד סופת עלי תאנה רחבים, ישבה חוה ערומה ונאוה. ותהי הנאוה יפה כמלאך. בין הפרחים דמתה לפרח, בין הצפרים — לצפור, ובין הכרובים — לכרוב.

והיו כרעי סולם הפלא קבועות בלב הפרדס ומכאן היו מלאכי מרום יורדים בסולם, עגים עוגות באויר, טסים מעל סוכת הנאוה, מסתכלים בבת־חוה זו ומשפיעים עליה שפעת חן ונועם, מגלין לה רזי היופי, מזלפים לתוך עיניה נטפי אור וטוהר, מעדנים את נשמתה ושרים לה שירת אהבה, אהבה עזה, עמוקה, בלי גבול ובלי מצרים. והיתה הנאוה נשענת בתמר גבוה וגאה, ערומת גו ופזורת שער, סופגת בצמא כל שי־יה וצוחקת בצחוק של אושר אין־סוף לעומת שיראל, עטרת הכרובים וכנור השירה, המשוה ומאציל מיפיו על כת המלאכים נושאי כליו. ותאהב הנאוה את שיראל ותתרפק עליו ותבקשהו שישיר לה, הוא לבדו, את שירת האהבה, המושרה בשמי מרום בסוד מלאכים ועירין קדישין. ולא אבה שיראל לגלות לבת־חוה את קסם שירת המרום. ותפצר בו הנאוה ויעתר לה, בתתו לה רשות להקשיב לשירתו רק בתחתית הסולם.

לילה־לילה אחרי כן, בהופיע חרמש הירח ובהחל שיראל לנגן בכנורו בראש הסולם, היתה צונחת הנאוה על־יד השלב התחתון של הסולם והיתה מאזינה בחרדת קודש לנגינת הפלאים, ותתעטף עליה נפשה...

ויהי הלילה, באשמורת התיכונה, בנגן שיראל כדרכו על כנורו ויאזן דפיקות לב מרתתות, המתרפקות ועולות בשלבי הסולם, ויחרד לבו וילפת. וירד שיראל, ירד ונגן, לראות את הנאוה. ויהי כראותו אותה וימשך לבו אליה ולא קמה בו עוד רוח וינגן לפניה את שירת הפלאי, שירת המרום, שירת האהבה הצרופה. ויישמט הכנור מידו וימשך שיראל אל הנאוה ויחבק לה וישק לה...

ויהי בבוקר, בהגיע עת הזמיר, ויפקד מקום שיראל בפמליה של מעלה. ויבוקש הדבר וימצא והנה — שיראל יושב על יד הנאוה ופני שניהם מפיקים אושר ומזהירים כאור החמה... ויחר אף אלהים בשיראל, כי גלה לבת־חוה את שירתו וידן את הנאהבים בשתין פלסי דנורא ויישרפם ואת אפרם פזר על פני הפרדס. ואת הפרדס עצמו, מקום היחוד של שיראל והנאוה, הפך לברכת מים עמוקה ואת כנור האהבה, כנורו של שיראל השליך לתוך מצולת הברכה. וסולם הפלא התנשא ויישאר תלוי בין השמים והארץ...

ויהי חוק למלאכי השירה: לילה, לילה, באשמורת התיכונה, ירדו לתנות ולשיר את שירת המרום לשיראל ולנאוה.

ועד־היום מרחף עוד אפר הנאהבים על פני הברכה, נתלה בריסי עיני הבאים להשתחוות לברכת פלא זו, נכנס לתוך לבם ופרח אהבה, אהבה קדושה וזכה, מתחיל פורח בלבם...

וכנור שיראל, כנור הלילה והאהבה, מנגן מאליו מדי לילה מתוך נבכי הברכה וממשיך את שירת הנאהבים עד היום הזה... — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — —

— — — את מרטטת, ילדתי, לבך כה פועם ושפתיך נעות. הסי, ילדתי! החרישי וחלמי! צנחי את ראש זהבך על חזי והסכיתי הלמות לבי גם אני. נשירה את לבותינו ונכוונם לכנרת, נעמיק לחתור עד קרקע נשמתה וכמוה נחלום עטופי שלית האושר. מה יפה הכנרת לאור הלילה! ומה יפה הלילה לאור הכנרת!...

הס! רטט צלילים באויר, צלילי נגינה אטומים, עוממים, מעולפים. שעת נעילה מגיעה. שירת הלילה הולכת ורפה, הולכת ונמוגה. אור הלילה הולך ונגנז, שעת הקודש הולכת ומסתלקת מן העולם. מעטה חוור הולך וכובש את הכנרת. ערב רב של צללים מנסרים ובאים מכל קרן זוית, מכל מחבוא ומסתר. שר הליל אוסף את ידיו...

בשמי המזרח מנפצת ובאה אילת השחר...

חוֹמֶר וָרוּחַ

מאת

ב ן ־ א ב י ג ד ו ר .

בכל פעם שהאור ה נ ג ל ה יעלם מעינינו, אָנו פונים אל האור הגנוז; בכל פעם שהעולם הזה פונה לנו עורף אָנו נמלטים אל העולם ה ב א ; בכל פעם שאָנו אובדים את בטחוננו בכח עצמנו, אָנו מתמכרים למסתורין, לבקשת כחות אחרים מחוצה לנו, בעולם הנעלם מאתנו; בכל פעם שנכשלים אָנו בדרך ה ח ו מ ר אָנו מתנשאים על כנפי ה ר ו ח ; בכל פעם שמתגברות נגדנו ה י ד י ם , ידי עשו, מחוץ, מתגבר גם ה ק ו ל שלנו, קול יעקב, מבית.

דרכנו מאז היא דרך ה ת ש ו ב ה . רק „בצר לי אקרא יי ואל אלהי אשוע". „מן המיצר קראתי יה" ולא מן המרחב. „וישמן ישרון — ויבעט". ה ת ש ו ב ה היא האידיאל הנכסף שלנו. „בעלי התשובה" הם אצלנו במדרגה יותר חשובה מ„צדיקים גמורים". „בעון חוללתי ובחטא יחמתני אמי". „יצר לב האָדם רע מנעוריו" — בראשונה בא החטא, אחרי־כן החרטה והתשובה. **אפילו „גן העדן"** הקדמון שלנו, סמל הטוהר והתום, איננו תרים בפני החטא והזוהמה של הנחש. סמל האָדם שלנו, האָדם הקדמון, איננו מאריך ימים בצדקתו וטהרתו, וקצר־כח הוא לעמוד בנסיון, ממהר להכשל, לעבור על מצות אלהים ולחטוא, ואחרי־כן מתעוררת החרטה בקרבו, והוא מטה אָזנו לשמוע את קול האלהים המתהלך בגן לרוח היום, ומקשיב באימה ורטט את פסק־דינו להגרש מגן־עדנו.

השלשלת הזאת, של שכחת אלהים מרוב טובה, של חטא ועשית הרע בעיני אלהים, העונש והיסורים הכרוכים בהם, החרטה והתשובה, — שלשלת זו עוברת ומתפתלת דרך כל ההיסטוריה שלנו, מאָז ועד היום. היא מתחלת עוד מראשית התקופה שלפני ההיסטוריה ומגיעה עד התקופה היותר אחרונה של שחיטות היהודים **בימינו.**

רק בשעה שנאנחו בני ישראל מן העבודה הקשה בחומר ובלבנים בגלות הראשונה, עלתה שועתם אל האלהים, ורק אָז הופיע הגואל הראשון, ובענויי הישימון והמדבר — מתן התורה, תורת האָדם, תורת העם.

ואחרי שלשלת דורות של גבורים, שופטים ומלכים, שבהם עובר ונשנה לפנינו המחזה ההיסטורי הזה בצורות שונות, נמצאת שוב התורה שנשתכחה מישראל. ומתי מתעוררת הנבואה הישראלית, עם מוסרה הנשגב, חזיונותיה וחלומותיה הנצחיים, אם לא בתקופת הירידה והחרבן של העם?

ורק בכור גלות בבל מצטרף ומזדכך העם, ורק עול השעבוד מכשיר אותו לגאולה ולהתחדשות עצמית, לעליה ולתחיה.

ומתי מתגברת שוב היצירה הרוחנית־התורתית־המוסרית של העם, אם לא מתוך פרפורי האומה מרוב יסורים ומצוקות תחת פרסות העריצים השונים במשך כל תקופת הבית השני? ומתי מתעורר ומתגבר הרעיון המשיחי בישראל, היצירה היותר יפה של האומה העברית, — שהיה לנו לנר־התמיד בכל משך הגלות הארוכה, מזמן החורבן האחרון ועד היום, — אם לא בתקופה של ירידה והתנוונות?

ובמשך כל שנות גלותנו הארוכה כמה פעמים טבענו עד צואר ביון הטמיעה וכמה פעמים חזרנו בתשובה בתור בני־אדם ובתור יהודים השואפים לגאולה ולתחיה מתוך יסורי־שאול, מדורות אש ודמים נגרים כמים, מתוך אינקוויזיציות וגרושים בצורות שונות ומשונות!

והתנועה הלאומית היותר חדשה בקרבנו, תנועת התחיה וההתחדשות הלאומית ושאיפת הגאולה — חבת ציון, הציוניות והשאיפה לתחית השפה העברית — האם לא הפוגרומים הרוסים והרומינים והרדיפות הנוראות בארצות המזרח השונות הולידו ופרנסו אותה?

ואפילו התנועה הפסיבדו־לאומית שבקרבנו בעשרות השנים האחרונות, או התנועה של הלאומיות למחצה, לשליש ולרביע, הלאומיות של ה ה ו ה , בלי עבר ובלי עתיד, הלאומיות של הנחשלים בקרבנו, שעמדו בחצי הדרך, — אפילו לאומיות זו רק ממקור זה היא נובעת.

לולי מרירות הגלות שנתחדשה בקרבנו בעשרות השנים האחרונות בכל תוקף, מי יודע אם לא הגענו כבר עד המקום שמשם אי־אפשר כבר לשוב?

והקטסטרופה היותר גדולה והיותר נוראה בחיי העם בארצות המזרח, שהביאו עמהן שנות המלחמה העולמית האחרונה ו„שנות השלום" של „אגודת העמים" והמהפכות שברוסיה — הובילתנו שוב לדרך התשובה הסלולה לפנינו מאז, לתשובה גדולה ומקיפה כמעט בכל ארצות גלותנו. מעבר מזה שברה הקטסטרופה הזאת את הלבבות ותעורר את הרחמים ואת האחוה ההדדית שבין חלקי האומה השונים, ובמדה בולטת למדי דוקא בקרב ה„אחים שנתרחקו" בקרב היהודים המתענגים בארצות מגוריהם על רוב טובה וברכה, ומעבר מזה הביאה לידי שאיפת הגאולה שהקיפה את רוב בני העם בכל ארץ וארץ, לידי הציוניות, חבת השפה והספרות העברית. מעבר מזה חדשה בקרב רבים את הגעגועים למסורת אבות ולחיים הדתיים עד כדי הוקרת המצוות המעשיות, המתגלים בתנועות ה„עולים" של נתן בירנבוים וחבריו, ומעבר מזה חדשה בקרב אחרים את ה צ י ו נ י ו ת ה ר ו ח נ י ת בצורה חדשה, בצורה מיסטית קצת עם תערובת של סוציאליות אידילית, בשאיפה ליצירת „שאר ישוב" בארץ־ישראל, של קיבוץ עילאה ארצי־ישראלי, בתור סולת האומה, של בעלי הסגולה מן העם, שיכוננו שם ישוב למופת, ישוב של צדק ומוסר וחיי אידיליה, המתרכזת בתורתו של מרטין בובר והכרוכים אחריו. ולעומת זה עוררה בקרב הסוציאליס־טים הציוניים מכל הגוונים השונים את השאיפה לכונן

בארץ־ישראל משטר סוציאלי מן המסד עד הטפחות מראשית צעדי הישוב העתיד לבוא עד כדי הדיקטאטורה של הפרוליטאריאט בכלל.

ונפלא הדבר, כי גם בקרב היהודים שבארצות המזרח גופא, **הרועדים ומתכווצים כל הימים** תחת החרב המרוטה המורמה על ראשיהם, השוכנים על מרומי הר־זועף המוריק מתוכו לבות אש, הנכון לפתוח את לועו ולבלוע אותם אל קרבו בכל רגע ורגע — נתעצמה התסיסה הלאומית הרוחנית, נתגברה העבודה התרבותית בעברית ויהודית, ביסוד בתי־ספר עבריים ויהודיים, מוסדות תרבותיים ואמנותיים, וחזקה ההתעוררות של היצירה הישראלית במקצעות הרוח השונים.

מצד אחר נוכל להתנחם בזה, כי לא אובדי דרך אנחנו לגמרי, כי גם בהשקענו במ"ט שערי טומאה של הזוהמה והשחיתות המוסרית־הלאומית יש עוד בקרבנו געגועים כמוסים לתשובה וכפעם בפעם מתעוררת בקרבנו השאיפה לתשובה לאומית והתחדשות לאומית, וגם בזה, שלעתים דרך הנשר בשמים לנו, להתרומם אל ולראות על כנפי הרוח המתנשא לשחקים. —

כן, **לא אובדי־דרך אנחנו לגמרי, וגם** לעתות בצרה איננו נעדרי תקוה ואיננו מתיאשים, גם בהיותנו עומדים על עברי פי פחת אָנו מוצאים עוד סעד פנימי, ובשעה שהחומר בוגד בנו הנה יבוא לנו לעזר ה ר ו ח בעל־בריתנו הנאמן, ו ט ל ה ש מ י ם ממלא לנו לעתים את חסרון מ ש מ נ י ה א ר ץ.

ואולם מצד אחר, אוי ואבוי לעם העלול להתכחשות עצמית **והנזקק כפעם בפעם** לתשובה. יסוד החטא והתשובה שלנו הוא יסודו של עם אומלל וחולה. עם בריא וטבעי איננו חוטא ואיננו מתכחש לעצמו, וקיומו איננו תלוי בדרך התשובה. סימן רע הוא לעמנו שדרך התשובה היתה לו לדרך כבושה וקבועה. סוף־סוף גם מן התשובה היותר עמיקה נודף ריח החטא שקדם לה. ועם זה אין התשובה תמיד חומה בצורה בפני החטא לבל יתנער שנית ובפני החוטא לבל יחזור לסורו. ואין לנו כל סבה להתגאות בזה, שנשקענו כפעם בפעם בזוהמה ואחרי־כן התפלשנו בעפר וחזרנו בתשובה, בכדי שנוכל אחרי־כן שוב לחטוא לעצמנו ושוב להתחרט ולשוב בתשובה. ואיזו נחמה נוכל לשאוב ממעיני ההתעוררות והתשובה שהתפרצו כפעם בפעם בתולדות עמנו ממעמקי החטא והתכחשות העם, בזכרנו, עד כמה ארך הלילה האפל של החטא הלאומי, וכמה קצרים היו רגעי ההתעוררות והתשובה? ואיך אפשר לנו להתנחם בברקים לפרקים של שאיפת הגאולה ואור השחרור כלפי אפלת הדורות ויובלות הגלות המרה, שהזחילה והשפלות לוו ומלוות אותה עד היום?

תשובה לאומית! אנחנו כל־כך הסכנו בדרך זו ובשאיפה זו עד שקבענו לנו ימים קבועים בשנה **לתשובה**, ואנחנו נמשכים כל־כך אחרי בעלי התשובה שבקרבנו, עד שממנים אנחנו אותם למדברני דאומתא, למנהיגי תניעת התחיה והגאולה שלנו, שבעיקרה איננה אלא, כאמור, תנועה של תשובה, כלפי דרך הגלות והטמיעה הקודמות לה.

אָמנם אין לנו לדחות מעלינו באמת הבנין את בעלי התשובה, וחלילה לנו מנעול את השער בפניהם, אבל אין לנו גם להמשך אחריהם, להתגאות בהם ולהכנע בפניהם.

שאיפתנו העיקרית צריכה להיות: לתת מ ה ל ך ח ד ש לכל **תולדותינו, לא מהלך** כ ל פ י ה ת ש ו ב ה אלא כלפי ח ד ל ו ן ה ח ט א הלאומי. עלינו לכונן לנו בסיס של ע ם ב ר י א ונורמאלי, החי את חייו הלאומיים־הטבעיים, מבלתי יכולת לחטוא ולהתכחש לעצמו. כבר בא המועד שנחדול מהיות ל„עם שב פשע“, לעם יורד ועולה, מתרחק ומתקרב, וכי נהיה לעם בוטח וחי בתומתו, בלי גלגולי חטא וצרופי חטא, בלי עוון ותשובה.

ובכדי להגיע למדרגה זו עלינו להתרחק מ ה ר ו ח נ י ו ת היתירה (שיש בה סימן של תשובה) המלפפת אותנו על דרכנו ההיסטורית, ביחוד, לעתות בצרה, שמקורה באמת בחלישות לאומית, באפיסת הכח החמרי. עם בריא ואיתן, החי חיים נורמאליים וחפשיים בארצו, איננו עלול לבזות לחומר ולהתכחש לו ולהתמכר כולו לרוח ולחיי הרוח. ובאמת זהו עווננו העיקרי בתור עם, שזלזלנו (גם בארצנו ההיסטורית וגם בארצות הגולה) ב ח ו מ ר ובכל התלוי בו, בבסיס המוצק של כל הבנין הלאומי, ושהוקרנו את הרחיפה התמידית באויר, בין השמים ובין הארץ; כי מעולם לא שמנו לבנו אל הארץ, למה שלמטה, ותמיד נשאנו עינינו להסתכל רק בשמים, במה שלמעלה; כי תמיד היינו בבחינת „עם משורר“, הצופה תמיד לשמים ולכוכבים ומאחר לבוא **ולתבוע את חלקו בחלוקת הארץ** שמתחת, אחרי שכבר נתחלקה בין אחרים; כי בהיות לנו **ארץ** ומדינה לא דאגנו לבסס את החיים המדיניים שלנו כהוגן **ולא שאפנו להיות לאומה גדולה וחזקה,** אלא התמכרנו **יותר מדי לחזון ונבואה לאחרית הימים,** להפצת מושגי הצדק והמוסר בעולם, להיות למורה ולמדריך לעמים, **או השקענו את עצמנו יותר מדי** בדברי עיון ועניינים מופשטים, בחקרי תורה ופלפולי הלכה; כי במשך גלותנו הארוכה לא דאגנו לכך, לבצר לנו עמדה ארצית וחמרית בטוחה בחיים; לא דאגנו כלל ל ת כ ל י ת עממית, לחיי עולם בשביל האומה עלי ארץ, והסתפקנו בפרורים שלקטנו תחת שלחנות זרים, בחיי שעה קצרים ונִסים בשביל יחידים; כי במשך כל ימי גלותנו הסתפקנו בתור אומה ב ח י י ־ ר ו ח בלבד, והיינו באמת לעם־הרוח, לעם התלוי ברוח ונישא כמוץ לפני רוח, לעם המתימר, כי עם־הספר הוא ולא עם־ה ח י י ם, עם ה א ר ץ, התלוי בארץ ונושם נשמת הארץ אל קרבו, לעם המתפאר בזה, שמשקיע הוא את כל כחותיו בגווילים מתים ובאותיות פורחות, לעם בלי גוף של עם, בלי חוט השדרה של עם ובלי בסיס־עמדה של עם.

הרוחניות היא טל של ברכה בהיותה מרחפת על פני הארץ, בהיותה האד המרוה את האדמה להוציא ממנה פרי תנובה, ולא בבואה למלא את מקום הארץ.—

ואוי לו לעם, שהיה כולו כאד נפוח ומלא רוח בורי, כי סוף־סוף מוכרח הוא להפקע מכל מגע יד, להפקע ולהתרוקן לגמרי.

והלא עיקר העיקרים של התנועה הלאומית החדשה בקרבנו הוא: דבר השאיפה הארצית שבה, השאיפה ליצור שווי משקל בחיינו הלאומיים, שווי משקל בין החומר ובין הרוח, ליצור בסיס־עמדה מוצק מתחת רגלינו ולהישיר את קומתנו כמו קומת עם זקוף שיש לו חוט השדרה. ומשום זה הלא פנינו עורף לבטלנים המודרניים שלנו, שחפצו להסב גם את גלגל התחיה החדשה שלנו אחורנית, לצד הרוח העבר בלבד, לתת לתנועת התחיה צורה של תחיה רוחנית בלבד ולהעטות גם על הארץ הנכספת לנו, מעטה של רוחניות גרידא, כאילו באמת ידענו מחסור ברוחניות, בשעה שעיקר אסוננו הוא, כי דלי־מעש אנחנו ולא דלי־רוח, כי ראש גדול לנו הנשען על גו צנום ודל. ואולם אם נצלנו מן הרשת הרוחנית האחת אל־נא נפול ברשת הרוחניות בצורתה היותר חדשה ואל נא נתפעל יותר מדי מן הקולות המלוים אותה, קולות של „המוסיקה העתידית", של ישוב קטן ומופתי, של תמצית נבחרה, של סולת מנופה, של ישוב עילאה, שכולו צדק ומישרים, של „שאר ישוב" מסולסל, שממנו לא תבנה האומה כולה, ומכל־שכן שאיננו צריכים להמשך אחרי המסתורין שבה, העלולים רק להחליש את רצוננו ולסבך אותנו ברשת של הזיה בטלנית...

הבה נבנה לנו מקודם את בנין ביתנו הלאומי, מן המסד עד הטפחות. ואם רק יהיה לנו ישוב ארצי ומדיני מסודר, ישוב גדול ואיתן, שרוב מנין ובנין של האומה ימצא בו, אז — לא יהיה לנו מחסור ברוחניות, אפילו ברוחניות ממדרגה ראשונה.

בכל היותי כרוך כל ימי אחרי ספרים הנני מודה בפה מלא, כי הייתי מקריב בחפץ־לב כל ספר וספר על מזבח הישוב החמרי והמדיני שעלינו לבנות כעת. מוטב שתוסד עוד מושבה חדשה, מוטב שתצמח עוד עיר חדשה בארץ־ישראל מאשר יחובר עוד ספר חדש, יהיה ערכו מה שיהיה.

(סוף יבוא).

לִזְרוֹעַ, לִנְטוֹעַ וְלִבְנוֹת

מאת

ב. מאכלים.

.1

קול בלתי־פוסק, כי נחוץ לגשת לפעולות, לפעולות ממש. די הזיות, חלומות, דבורים מפוצצים, מקסמי שוא, מראות תמונועיות של חזיונות בדים, אלה אמצעי היקיצה והתעוררות לפעולות.

כשתהיינה פעולות — הן עצמן תעוררנה לעוד פעולות, ואם רק נתחיל בהן בשיטה אז נמשך לתוך העבודה וקשה יהיה לנו להתרפות אפילו אם נרצה, בעל־כרחנו נרחף הלאה קדימה למהר ביצירת תנאים, אמצעים, מקומות ישוב, למען מלא אחרי הדרישות המרובות שתאיצנה בנו לעבוד.

אך השיטות הן שונות, והקו הראשון שיוקח לקנה מדת אופן העבודה יניח את תותמו על כל מהלך הבנין.

השיטה שאנו צריכים לאחוז בה היא פשוטה ומובנה לכולנו: נחוץ לנו לפתח בידינו את כחות הארץ, את תוצרתה, ושלא נהיה תלויים כמו עד עכשיו באחרים, בארצות אחרות, שתספיקנה לנו את כל אמצעי המחיה הכי הכרחיים, כמו: קמח ועצים מרוסיה, בולגריה, רומיניה וכו', כל מיני פירות, כמו: תמרים, תאנים וצמוקים מאיי יון, כל מיני דגים כבושים, תפוחי־אדמה ועוד מארצות שונות, בהמות שחיטה מאנטוליה וכו'.

דרוש, כי תוצרת הארץ תהא שוה גם בזמן הראשון לכל־הפחות לסכום הכסף המובא הנה מהחוץ ולערך העבודה שהושקע על־ידי הידים העובדות.

עד עכשיו משמשים אנו רק בתור צנור שדרך בו מועברים הכספים, שאנו מקבלים מהורינו, קרובינו, מוסדות הציונים ושל חברות אחרות, כמו יק"א, עזרה וכו' לאחרים, לארצות אחרות, מבלי שנוצרו על המקום משקי ערך קיימים נושאים את עצמם שיהיו יסוד לתוצרת פרודוקטיבית של הארץ ולא רק אובייקט לתמונות ולפילמים של תמונוע.

כי השיטה האחרונה צריכה לחלוף ולעבור משדה עבודתנו ומקומה תירש שיטת התוצרת הפרודוקטיבית — כל העולם אינו פולג, אך אופן התחלת העבודה מביאה לפעמים לידי שיטה מהופכת.

.2

„לבנות ולנטוע" או „לזרוע, לנטוע ולבנות"?

רבים יחשבו אולי שזהו היינו הך, אבל למעשה הבדל גדול ביניהם. עירוניים כשבאים ליצור — מאיזה מעמד שיהיו, ביחוד בעלי משלוח־יד חפשי, רובנו — שהרגלם בא להם בירושה ונעשה להם לטבע שני, כי יספיקו להם הביתה כל צרכי מחיתם, ועבודתם היא רק להשיג אמצעי כסף בשביל רכישת הפרודוקטים הנחוצים, הנה כמה שידברו רמות אדות יצירות פרודוקטיביות, סוף־סוף כל הפרודוקטיביות שלהם מתגלה בהסעת אבנים ממקום למקום ובתליליתן אחת על השניה, לאמר: לבנות בתים (וגם זה על־ידי אחרים) להנעים את החיים, להסתר בהם מהשרב בקיץ ומהקור בחורף, לבנות בנינים ומחסנים לשמירת מכשירי העבודה והיצירה, שייגשו אליה (במחשבה) בגמר כל האינסטלציה, לשמירת הפרודוקטים (שיספיקו אחרים). בינתים בעלי הבנינים ובעלי הידים הבונות צריכים לאכול, ולזה נמצאים כבר מספיקים ראשונים, שניים ושלישים מהארץ עצמה ומחוץ־לארץ, וכשנגמרים כל

הבנינים מתכנסים בהם המחכים להם, מכניסים גם את המכשירים לבנינים המיוחדים ומחכים להספקת צרכיהם החיוניים על־ידי אחרים ול...תמיכה מחוץ־לארץ.

פרודוקטיביים כשבאים למקום חדש ליצור, ביחוד עובדי־אדמה שהרגלם שנעשה להם לטבע שני בא להם בירושה, כי הם בעצמם על־ידי עבודתם בידיהם צריכים להוציא לחמם ושאר צרכי מחיתם מהאדמה — הדבר הראשון שהם עושים זהו לגשת להכשרת האדמה ועבודה, שתספיק להם מחיתם עוד בשנה הראשונה להתישבותם ובמקום בנינים נוטים הם בזמן הראשון אהלים, להם, לבהמתם ולמכשירי העבודה, אהלי בד. בינתים לומדים הם ומכירים היטב את הסביבה ובשעות החופש מהעבודה היצירתית תרים הם היטב את הסביבה, מחפשים אחרי מחצבי אבן היותר קרובים, מכינים לאט־לאט חמרי בנין אחרים ובונים גם עכשיו לעת־עתה בנינים ארעיים, עד שבמשך הזמן נותנת להם תוצרתם עצמה בצרוף עם עוד הזדמנויות את היכולת לבנות בנינים כדרוש.

באופן כזה — האחרון — נבנתה המושבה הגרמנית על־יד חיפה; ככה נבנתה מושבה גרמנית במערב סיביריה, שעוד טרם הספיקו לגמור את בניני המושב כבר הספיקו למכור חציר מושבתם — פרי עבודתם בשתי השנים הראשונות — בעד 150 אלף רובלים לממשלה הרוסית בזמן מלחמתה עם יפוניה (1904).

.3

מ ו ש ב ו ת ע ו ב ד י ם .

להגדיל את תוצרת הארץ והלאום ולהגשים את בנין התחיה נחוץ, כי רשת של מושבות עובדים יוצרים תכסה את פני ארצנו במהירות היותר אפשרית, ובמקום מושב עובדים אחד שיעלה למאה אלף לירה ועוד הוצאה של 500 אלף לירה לעבודות חקלאיות חלקיות במקומות מפוזרים שונים, אפשר היה לכונן 12 מושבי עובדים, שכל אחד יעלה לחמשים אלף לירה, שתוצאנה להכשרת האדמה, לקנית מכשירי העבודה הכי חדשים, לקנית בהמות ועופות הבית וכו׳, הדברים הנחוצים בשביל עבודה אינטנסיבית יוצרת, ובמקום בנינים — לנטות לעת־עתה אהלים על אותם המגרשים שהוקצבו לבנינים על־פי תכנית המושב.

בטוח אני, כי 150 אלף אחינו עובדי אדמה בארצות שנכללו קודם בשם „רוסיה", הצפויים שם במושבותיהם להרס ולשחיטה על־ידי המלחמה שאינה פוסקת שם זה שש שנים, והנשארים מהם בחיים נמצאים זה שנים במחבואי השדות, הרפתים, המרתפים וכו׳, היו מסכימים ברצון לעבור הנה לעבוד וליצור ל ש כ ו ן ב ט ח באהלים גם איזה שנים. וחלוצינו הצעירים? ושאר אחינו בעלי כשרון העבודה? האם לא היו מבכרים לגור פה באהלים במשך איזה זמן ולעבוד וליצור, במקום לתעות כמעט עירומים בקור החורף הצפוני ביערות, מזי רעב וצפויים לענויים מכלים, ולמות בעצמם או לראות במות אחינו ואחיותינו מות בוז וקלון?

מושבי עובדים כאלו יכולים להוסד במהרה. הבנינים יבנו אחרי שנה, שנתים או גם שלוש מזמן הוסד המושב, ואז גם ההוצאות לבנין תעלינה רק לחצי, כי אם גם תנתן הלואה לזה, — עובדי המושב ינהלו כבר בעצמם את העבודה בשבתם על מקומם הקבוע, ומתפרנסים כבר מתוצרת מושבם. ו ב ו ד א י יהיה גם ע ו ד ף של כ ל כ ל ה בשביל הבנאים שיבואו ל ע ז ו ר לבני המושב לבנות, ולא תהא אז „בהלה של בנין": עלית מחירי החמרים, ההובלה, העבודה, צרכי המכולת לבונים וכו׳, שכל זה מוספק עכשיו מהחוץ.

.4

ת ק נ ת ד ר כ י ם .

חבור מושבי העובדים ביניהם לבין עצמם ובין הערים והמושבות הקיימות מכבר על־ידי דרכים מתוקנות, היינו: כבישים ומסילות ברזל זהו דבר הכרחי שאין לדחות ושצריך להתחיל תיכף עם יסוד המושב. דרך מתוקנה היא העורק המחיה את התאים הנפרדים בחברה אותם יחד.

הדרכים המתוקנות תועילנה הרבה להצלחתה האיקונומית של המושבים, תועילנה למהר את ההוצאה אל הפיעל בנין בתי המושב במוקדם ובתנאים נוחים, תמצאנה אז גם חברות בנין פרטיות שתבנינה את הבנינים הנחוצים בתשלומין ושעורין לזמנים ארוכים, ולא יהא צורך להכביד על קופת הלאום בפעם אחת.

.5

במובן „תקנת דרכים" נכנס גם „לפלס בים דרך ובמים עזים נתיבה".

בלי דחוי צריכות להקנות אניות אחדות, אניות מיוחדות שתובילנה תחת דגל יהודי־בריטי את חלוצינו הסובלים כל־כך עד עכשיו בעברם שבעה מדורי גיהנם, מאניה לאניה וכו׳.

בטוח אני, כי תיכף היו נמצאים „עוברי־ים" יהודים מנוסים, רבי־חובלים ומלחים, שהיו מתפטרים ממשרותיהם באניות אחרות ועוברים אל אניותינו למען העביר בהן שבי גולה לציון.

הַד"ר א. בֶּנְצִיּוֹן וְהַיַּהֲדוּת הַסְּפָרַדִּית

מאת

י . ח . ל ו .

דד"ר א. בנציון קבל בזמן האחרון תפקיד חשוב מאד בהסתדרות הציונית הכללית, והוא: להקדיש עצמו לעבודת הסתדרותנו בארצות המזרח. עבודה זו תתבטא בתעמולה ציונית בקרב אחינו היושבים בארצות ההן.

התקופה הזו שאנו חיים בה, תקופה הרת עולמים, תקופת היצירה והעבודה הלאומית, קוראת לאיש כזה ודוקא ברגעים האלה בעיר הלבבות מלאי התלהבות לאומית לדבר אל יהודי הארצות השונות שבמזרח בשפתם הם. והאיש שהוא מוכשר למלא את הדבר הזה בתכלית השלימות הוא הד"ר בנציון, כי מלבד שהוא יודע לדבר בעברית צחה ויפה יודע הוא גם את השפות האחרות שיהודי המזרח מדברים בהן; למן הערבית, באופני דבוריה השונים, ועד השפה האיספניולית ועוד. אך לאו דוקא מפני ידיעתו את השפות האלו על בורין מוצא אני, כי ראוי הוא למשרתו הגדולה, כי אם גם מפני שעוד בהיותו צעיר לימים כבר הגה והרה את הרעיון להרים את יהודי ספרד למצב כזה, אשר על־ידו יהיה אפשר אחר־כך לברוא תקופת־זהב חדשה כאותה התקופה היהודית־הספרדית הכתובה באותיות זהב על דפי ההיסטוריה שלנו.

בכדי להבין את טיב האיש הזה ומעשיו לטובת היהדות הספרדית רוצה אני בזה לתת בקצרה את הביוגרפיה שלו.

הד"ר א. בנציון נולד לאביו החסיד המקובל הרב רבי יהושע הלוי ז"ל, הידוע בחסידותו לכל בני ירושלים. הוא גודל לא רק בקבלה והסידות, אלא גם בתלמוד ופוסקים. הוא למד בישיבת „תפארת ירושלים" והיה לאחד התלמידים המצוינים שבה. מוריו היו: רבי מנחם בכר יצחק ורבי יצחק אשכנזי, ובני גילו היו: רבי מרדכי מיוחס, רבי יהודה שארי, אך בן־גילו וידידו היותר נאמן היה הרב רבי בן־ציון עוזיאל המכהן כעת פאר בתור רב ביפו. בהרב הזה מצא נפש קרובה אליו, נפש שלא הסתפקה דוקא בארבע אמות של הלכה וידידותם נתקיימה עד היום הזה. הד"ר בנציון היה השתדלן היותר גדול ביסוד ישיבה חדשה בירושלים כעין „סימינאר של רבנים" שנקראה „מחזיקי תורה" ושהודות לעבודתו הרבה בה נתקיימה איזו שנים. בהרבה עמל ותלאה ומסירות־נפש עבד הוא בישיבה הזאת כדי לתת לה חיים. כמה וכמה דרשות דרש עד שמצא מחזיקים לה.

בינתים נתבשלה בקרבו המחשבה לנסוע לאירופה לקנות שם חכמה ודעת. ראשית למודיו היו בדארמשטאט ופראנקפורט. שם הכין עצמו ללמודים השמושיים של הגימנסיה. אחר־כך נתקבל בתור תלמיד באוניברסיטה בגיסין ובהיידלברג. הוא למד גם בברלין, ובברן גמר את למודיו בהצטיינות מיוחדה ונתנו לו את התואר ד"ר לפילוסופיה. למודיו היו: פילוסופיה, פסיכולוגיה, היסטוריה ויותר מכל: ספרות. מאמריו וציוריו נדפסו בעתונים שונים (ב„העולם" „הצפירה" ועוד).

באחד מימי הקונגרס הציוני האחד־עשר בווינה השתדל הד"ר בנציון בעזרת חברי האגודה האקדמית הספרדית הלאומית „איספיראנסה" והתירו בעיר הנזכרת, הנוסדת שם מימן, לקרוא לקונגרס יהודי לאומי את טובי היהודים הספרדים יושבי ווינה ואת האורחים החשובים שבאו מערי הבאלקאן והמערב בתור צירים להקונגרס הציוני. היא עוד אז גם הרבנים האשכנזים העומדים לכהן בקהלות הספרדים כמו הרב ד"ר גסטר, הרב ד"ר גימירוביר ועוד. מענין להעיר בזה, כי רעיון התאחדותם של הספרדים נולד בווינה ודוקא בקרב אגודה אקדמית כמו שנולד גם רעיון התאחדות כל העם בווינה בקרב האגודה האקדמית „קדימה", כי רק על קרקע ווינה שעיר המזרח והמערב נפגשים יכול הרעיון בוא לידי הגשמה.

בכנסיה זו נבחר ועד גדול וועד פועל מצומצם. בועד המצומצם נבחרו ספרדי ווינה וראשי ה„איספיראנסה". ליושב־ראש נבחר ד"ר שלום ולמזכיר הכללי נבחר הד"ר א. בנציון. באותם החדשים ששהה בווינה עבד הרבה בהכנתו של הקונגרס הגדול הספרדי ובחבור החוקים, שהציע אותם לפני הועד המצומצם וחברת ה„איספיראנסה", ונתקבלו.

מטרת האגודה של הספרדים בעולם אינה בכדי להפריד ביניהם ובין אחינו האשכנזים, אלא להיפך, בכדי להכשירם וללמדם ולחברם כאחד על־ידי הרעיון הלאומי.

הרצאה מענינת קרא הד"ר בנציון בכנסיה הנזכרת. הוא הרצה: א) על נחיצות הסתדרות כללית של היהודים הספרדים בכל העולם. ב) על השפה האיספניולית שאין לה זכות הקיום אלא לפי שעה ושצריכים להחיות את הלשון העברית ולהפיץ את ספרותה בקרב הספרדים, בכדי שישובו להיות נושאי התרבות העברית. ג) על החנוך. כאן האריך הנואם בשיטה שלמה של תהנת החנוך הבריא השורר בקרב הספרדים. ד) על נחיצות יסוד בית־מדרש לרבנים על־ידי כחות ספרדיים ולא על־ידי אחרים. ה) ליסד קרן ספרדית כדי להוציא את שאיפות ההסתדרות לפעולה.

בכל משך הכנסיה מורגשת היתה התעוררות הנובעת מעומק הלב, מתוך הכרה עמוקה וברורה, כי אין להיהודים הספרדים עזרה אחרת אלא עזרה עצמית והתאחדות כל כחותיהם, וכי אין דרך אחרת אלא השוב לעמם, לתרבותם וללשונם. מורגשת היתה השאיפה החזקה לשוב לתחיה לא רק בדברים כי אם גם במעשה. מורגש היה, כי הרוח הלאומי המפעם עתה בקרב האשכנזים בכל תוקף, חדר גם אל לב הספרדים והפיח את הזיק שהיה הועך בתוכו, עד שהיה לשלהבת שלא תכבה. ומי יודע אם לא יתקיימו דברי מר נחום סוקולוב בכנסיה הזאת, ודור חדש יקום בקרב הספרדים והוא יברא בעתידו של עמנו תקופת־זהב חדשה.

זִיו שָׂדֶה

מאת

א. כ ה ן.

זה ימים אחדים מונחת על שלחן־כתיבתי, בין שאר ספרים גדולים ועבים, חוברת קטנה וצנומה, בת ל"ב עמוד בתבנית שמינית, שקבלתי מארץ־ישראל — ועיני לא תשבע מהביט עליה וידי לא תלאה מדפדף בה. וכאשר אוסיף לעלעל ולהזין עיני בה, כן ירהב הלב. מעשה־קסמים.

שם החוברת: „ה ש ד ה" — הוספה חדשית ל„הפועל הצעיר" — והיא ראשונה ל„חוברות שמושיות למשק החקלאי המעורב"*.

* השדה — חוברות שמושיות למשק החקלאי המעורב. הוספה חדשית ל„הפועל הצעיר". חוברת ראשונה, תמוז, תר"פ — יפו. דפוס א. איתן וש. שושני. "8 (קטן). 42 עמוד.

אהיה מודה על האמת: אין אני בעל־מקצוע ובר־הכי בענייני־דקראית ודיני שדה וכרם זרים לי. אף־על־פי־כן לא אהיה מגזם כל־עיקר אם אומר, כי מימי לא קראתי ספר בשים־לב ובעונג רוחני אמתי, כשם שקראתי את „השדה", זו החוברת הקטנה והצנועה, מלאתי החן והיופי. ומדי פעם בפעם שאני מתהפך בה איני יודע על מה לעמוד ולהתפלא תחילה: אם על מתנת שאר־רוח שניתנה לפועלי ארץ־ישראל מאת רטבע להדזיר שירת־השדה שדנו — ליושנה; אם על מסירות־נפשם לדוגמא, שמיסרים הם את נפשם על פחות מישוה יבלית, או על רצונם החזק ואמונתם הגדולה בכה עצמם, שאין למצוא דוגמתן אצל הפועלים של שאר אומות־העולם, או על כל ההופעות גם יחד. מבחינה ידועה מזכירים אותי פועלי ארץ־ישראל פועל ממין אחר, פועל העומד אמנם בכמה דרגות נמוך מהם בעבודתו לטובת בנין־הארץ, אבל אינו נופל מהם בתועלת עבודתו בבנין־העם. כוונתי להספרן, זה הממית את עצמו באהלה של הביבליותיקה. שניהם — עבודתם צנועה ובלתי נראית כדרכי העינים. ושניהם גם יחד שימת עיניהם להסתפק רק ברגש חשאי וטמיר בלבד שהם בעצמם מרגישים, כי עובדים הם עבודת העם והארץ באמונה ובמסירות.

ומענין הדבר: לכאורה הרי החוברת הזאת מטפלת אך ורק בשאלות חקלאיות־שמושיות — בחרישת שדה וכרם ובנקוש מעדרים, — מקצועות־חיים שאינם ענין לאדם שאינו חקלאי. ואף־על־פי־כן אתה קורא בה כאדם הקורא בספרי־שירים יפה. המשל יאמר בדגניה של גליל התחתון: „המעדר מנגן" (אגב: „מנגני" דגניה, כידוע, נמנים כולם על משפחת מול"י־„השדה"). ואני הייתי מוסיף: פועלי ארץ־ישראל — גם הכנור מעדר, כיון שהוא בא לידם. וכתתו כנורותיהם לאתים, ונבליהם — למזמרות, נבואה אשר לא כתובה בספרי־התנ"ך.

וכשעולה על זכרונך מבלי־משים, בדרך־אסוציאציה בלבד, „החקלאי" — ירחון לחקלאות שקדם ל„השדה" בזמן — מיד הריך מרגיש, כי ההשואה אינה עולה יפה, כי ערבבת מין בשאינו מינו, קודש בחול, שירה בפרוזה.

כי מה רב ההבדל בין „החקלאי" ובין „השדה", כהבדל הפועל מן האכר, העובר מנותן־העבודה. ראשית — ה„שער" גופו. המראה „החקלאי" היה צף ועולה לנגד עיניך, כמו מאליו, איזו „מורה־מורנו" — ד"ר בלע"ז, — אדם בעל „מרה שחורה", על חטמו משקפים, על ידיו כסיות של משי והוא יושב על־גבי קתדרה רכה עשויה לכך ו„מטיף לקח" בתורת־החקלאות מלמעלה למטה, לפני אנשים קטנים ממנו הקורסים לרגליו. וכשהיה מטיף, לא היה מטיף אלא בלשון „נוכח" או „נסתר": „אני" ו„אתם", „אני" ו„הם". ההרגשה הכבדה ובלתי־הנעימה הזאת נעלמת ונגוזה מנגד עיניך מיד למראה „שער"־„השדה". מוראו של ד"ר אינו מפחיד אותך, שתהיה מוכרח להרים כובעך מעל ראשך. באותיות קטנות, כאילו רק לצאת ידי חובה, רשום מתחת לשם החוברת בראשי תיבות: בעריכת א. ל. יפה, שם צנוע והביב כל־כך על כל משפחת הפועלים בארץ־ישראל, איש־יהודי אגררי, אשר תורת־האדמה בתוך מעיו והמעדר אינו זז מידו כל הימים. ולא עוד, אלא שמקננת בך ההרגשה, כי גם הוספה זו כאילו באה שלא על דעת העורך. ומכאן כל אותה רוח־החן המלוה את כל החוברת.

ואף גם זאת: סופרי „השדה" אינם מדברים אליך מתוך „עב הענן". אין כאן „רב" עם „תלמידים", גדול וקטנים, „אני" ו„אתם" או „אני" ו„הם" — אלא אנשים־אחים, בני משפחה אחת, המדברים איש אל רעהו שיחת־רעים על גבעול של יבלית ועל כוס של מי־באר. אין כאן גם מוראם וחתיתם של ה„עיון"נים וה„הערות" והאותיות הקטנות עם הזעירות ומראה־פנים של מדעיות נפוחה וגבוהה, המאיימים עליך מגשת אל החוברת. דברים יותר־מדעיים נאמרים כאן בלשון הכי־פשוטה ומובנת ובדרך־הרצאה כה נעים ומלבב ומושך. אין מעמיסים עליך כאן עול תורה שאין עמה מעשה, אלא נותנים לך מעשה שיש עמה תורה.

רגילים אנו לשמוע לא פעם דברי־התאוננות, לקח והטפת־מוסר מפי העתונות העברית שלנו כלפי בני־עמנו בכלל וכלפי הדור הצעיר בפרט דברי מעבודת־האדמה ואינו מחובר אל הקרקע. ואולם על־פי רוב אין דברי־מוסר אלה עושים עליך את הרושם הרצוי. מרגיש אתה, כי לא נאמרו דברי־מוסר אלה אלא להלכה בלבד או משום „דרוש" סתם. מרגיש אתה, כי על־פי־רוב אין הדברים ראויה יוצאים מן הלב, כי־אם מן העט, ולכן אינם נכנסים אל הלב ואינם מזעזעים אותו. ואילו דברים כמו אלה, שנאמרו ב„השדה", דברים היוצאים מלב כואב ונכתבים ביד מעבדי יבלית — מזעזעים את נפשך עד היסוד בה. במאמר הראשון: „העונה בפרוזעית (שיחות והערות קצרות)" אומר העורך: „שנה שנה, בעונת הקציר והאסיף, עם תלשנו את קטניותינו מן השדה, תפעמנו ההרגשה, כי תלושים גם אנחנו מן השדה, אשר בזעתנו, ולפעמים גם בדמינו, הרוינוהו השנה. והכל עלינו להתחיל מחדש: „תקציב" חדש, „תכנית" חדשה ולרוב גם „חברים" חדשים לקבוצה, וגם „מקום" חדש, לעתים קרובות. כגלגל לפני סופה וכמוץ לפני רוח... נזרה".

דברים יוצאים מן הלב כאלה, אי־אפשר שלא יכנסו אל הלב ושלא ישרטו בו שרטת עמוקה.

„השדה" — נאמר ב„לקוראי ה„שדה" — „מכוון להיות כלי־מבטא שמושי לעובדינו אשר בשדה, סופריו יהיו, בעיקר, קוראיו החקלאים, החיים על כל עבודה בשדה, בבית ובמטבח".

כי „סופריו יהיו, בעיקר, קוראיו החקלאים" — אפשר. ולואי כן יהי. ברם מובטח לי, כי קוראיו של „השדה" לא יהיו רק סופריו. חוברות נאות אלה, סופן שתהיינה שמושיות לכל בית ישראל אשר יקראו בעונג רב ויישישו בקריאת צאתן.

ואשר לקוראי „השדה": אלה ימצאו בו גם חומר לשוני־מלולי לא מעט.

ואל נא יהיה גם הדבר הזה קל בעינינו.

חֲדָשׁוֹת וּמְאֹורָעוֹת

באמריקה.

מלחמת־הגנה נגד האנטישמיות.

הועד הפועל של „הקונגרס היהודי" הזמני נגש למלחמת־ההגנה נגד הדיהתפית והשקרים האנטישמיים שהתחילו בעת האחרונה להתפרסם בעתונים האמריקאיים לעתים יותר תכופות. את הצעד הראשון בנידון זה עשה „הקונגרס היהודי" בהדפסת ובהפצת

פאמפלט כתוב בידי העתונאי היהודי־האנגלי הידוע לוסין וואולף, בנוגע לטיב הספר האנונימי הידוע „הסכנה היהודית", הנפוץ בעת האחרונה על־ידי האנטישמיים בכל הארצות.

הנסיון הראשון באמריקה שהתחיל להשתמש בחומר „ההיסטורי", „הפרוטוקולים של הזקנים המלומדים מציון", שבספר הנזכר הוא עתונו של הנרי פורד „דהי דירבורן אינדיפנדנט". פרסום קטעים אחדים מאת הספר האנטישמי נעשה כבר לאחד הפרקים הקבועים בעתון השבועי הזה, ויש לחשוש, שגם עתונים אחרים „יתחכמו", אם משום סינסאציה או משום אנטישמיות גסה, לתת את המטעמים האלה לפני קוראיהם.

הפאמפלט מוכיח על־פי עובדות היסטוריות, כי הספר „הסכנה היהודית" הוא חקוי גם לספר קטן שאנטישמי גרמני ידוע, הרמאן גודיש, הוציא בשנת 1868. בשנת 1905 עובד הספר הזה והוצא ברוסית על־ידי איזה „פיליפוב ניליס", שהיה ידוע למשיגע, וישם הפרסום כי בתור אמצעי להסתה לפוגרומים. התרגום האנגלי נעשה בעת האחרונה ובו משתמשים עכשיו האנטישמיים.

יש לקוות, שהצעד הזה בפעולותיו של „הקונגרס היהודי" הזמני לא יהיה היחידי, אלא יגש למלחמת־הגנה תכופה ומתמידה נגד האנטישמיות שהתחילה פורחת בעת האחרונה גם בארץ זו, אך טרם הספיקה להכות בה שורש.

• • •

בחוץ־לארץ.

באנגליה.

— כבוד לברגסון. הועידה בין־הלאומית של המלומדים במקצוע הפילוסופיה, שהיתה זה לא כבר באוקספורד, הביעה את רגשות הערצתה לפילוסוף היהודי הידוע הנרי ברגסון. הוא נתכבד לקרוא את הרצאתו בשעת הפתיחה, וכאשר הציג אותו יושב־ראש [illegible], כנה אותו „הפילוסוף היותר גדול החי בימינו".

— הכחשה מאת לוסין וואולף. ה„טיימס" הלונדוני הדפיס מכתב מאת העתונאי היהודי־האנגלי הידוע לוסין וואולף, שבו הוא מראה את השטות והזיוף של „ההוכחות" שנתפרסמו ב„טיימס" בשורה של מאמרים, כי היהודים רצחו את ה„צאר" הרוסי. וואולף מגלה את פרצופו הרוחני של „החוקר הישר" בענין זה, שעל יסוד חקירותיו נכתבו המאמרים ב„טיימס". החוקר הזה הוא הגיניראל דיטריכס, שקנה לו שם באירופה בתור מיסד תעמולה אנטישמית.

* * *

בפולניה.

— אינם מסתפקים עוד בהבטחות. נתחדשו שוב בווארשה הישיבות המשותפות של באי־כח היהודים והפולנים בכדי להיטיב את היחסים הצדדיים. באי־כח הממשלה הם המיניסטר הפנימי דאשינסקי ומיניסטר המלחמה, ושל היהודים: ה. פארבשטיין, יצחק גרינבוים, שיפר ונח פרילוצקי (ציונים); אליעזר קירשבוים (אורתודוכסי); דיימינר רובינשטיין (מתבוללים). ראש הכנסיה „הבטיח" בנאום ארוך, כי הממשלה תשתדל להוציא לפעולות את שויון־הזכויות של כל האזרחים. באי־כח היהודים הלאומיים ענו הפעם במלים ברורות, כי היהודים אינם מסתפקים עוד בהבטחות ודרשו, כי הממשלה תשים קץ לכל התעמולה האנטי־שמית המרעילה את האטמוספירה.

— לבקורת משפט המות של הרב שפירא. הצירים היהודים בסיים הפולני הכניסו ריזולוציה הדורשת, כי בועדה לבקורת משפטי המות של הרב שפירא בפלוצק וקאמינסקי במינסק־מאזוביצק ישתתפו גם הצירים היהודים־הלאומיים שבסיים, וכי הועדה תקבל את יפוי־הכח לעבור על כל התעודות ולענוש את הפקידים האשמים.

* * *

במזרח גליציה.

— מלאכות יהודית אל ועידת השלום בריגה. „המועצה היהודית הלאומית" של כל הגליל שלחה מלאכות אל ועידת השלום הרוסית־פולנית בריגה במטרה: שבחוזה השלום יוכנסו סעיפים בדבר מתן זכיית לאומיות ואזרחיית ליהודי מזרח גליציה.

בנוגע לעצם השאלה בדבר שייכותה המדינית של מזרח גליציה קבלה המלאכות הוראות מאת המועצה הלאומית להציע, כי הפתרון היותר צודק של השאלה הוא, שהחבל הזה לא יהיה שייך לא לפולניה ולא לאוקראינה, אלא יהיה חבל נייטראלי ויעמד תחת הממונות (מאנדאט) של „חבר הלאומים".

כפי שמודיעים מברלין, עשתה ההצעה הזאת של המלאכות היהודית רושם טוב בחוגים המדיניים.

— הממשלה האוקראינית במזרח גליציה פרסמה מחאה נמרצה נגד פיטלורא וחייליו בעד הפוגרומים שהם עורכים ביהודים. הממשלה האוקראינית מביעה את צערה על הקרבנות היהודיים ומבארת, כי בפוגרומים שערכו חיילותיו של פיטלורא בעת האחרונה אשמה באופן ישר הממשלה הפולנית.

• • •

בגרמניה.

— קונגרס של כל הקהלות. לפי ידיעות לש. הע. הי. יהיה ביום 17 לנובמבר קונגרס של באי־כח כל הקהלות היהודיות בגרמניה. מטרת הקונגרס היא: ליצור הסתדרות שתהיה באת־כח כל היהדות הגרמנית.

— אישור התיאוריה של איינשטיין. בקונגרס של המלומדים הגרמניים, שהיה זה לא כבר, בירר הפרופיסור הידוע גריבי, כי התיאוריה החדשה של איינשטיין בנוגע לחוקי הטבע נתאמתה על־ידי נסיונות מדעיים.

איינשטיין הוזמן בעת האחרונה על־ידי האוניברסיטה שבלינדין, הולנדיה, לקבל שם משרת פרופיסור.

• • •

בליטה.

— היהודים בתור פקידים. על־פי דרישת הצירים היהודים בסיים הליטאי הוציאה הממשלה כרוז אל כל הקהלות היהודיות, להספיק לה רשימה של יהודים הראויים לתפוש משרות ממשלתיות עירוניות. הממשלה תבחור אחר־כך מספר הגון מתוך הנרשמים האלה.

— נאומים „יהודיים" בסיים. בישיבה מיוחדת של הסיים, שנקראה לרגלי שחרור ווילנה משלטון הפולנים, נשאו המיניסטר היהודי ד"ר רוזנבוים והמורשה ד"ר ראכמיליביץ נאומי ברכה בשפה היהודית.

הַתְּנוּעָה הַלְּאֻמִּית

החלטות חשובות של ההסתדרות הציונית האמריקאית.

במשך שני ימים רצופים, 29 ו־30 לספטמבר, היתה בניו־יורק (במלון „פינסילווייניה”), בנשיאותו של השופט מאק, ועידה חשובה מאד לחברי הועד הפועל של ההסתדרות הציונית באמריקה. הישיבות היקרשו: למסירת דין־וחשבון על־ידי הצירים אל הועידה בלונדון, לבקורת ולקבלת החלטות בנוגע לתכנית העבודה בעתיד.

בין הלוקחים חלק אקטיבי בכל מהלך הועידה היה הד"ר סטיפן וויז, ובזה הראה, לשמחת לב כל הנוכחים, שחזר מהחלטתו האחרונה — להתפטר ממשרתו בתור סגן נשיא ההסתדרות. בהזדמנות אחת, כשנגמרה עבודת יום, ערכו הנאספים לוויז אובאציה לבבית.

בתוך יתר דברי הבקורת נשמעו דברים כלפי חלק מחברי ההנהלה בעד הנהגות אחרות בשעת הועידה בלונדון, וכמו־כן הובעה השאיפה — לנהל את עבודת ההסתדרות הציונית האמריקאית בשיטה כזו, שתהיה בה יותר התאמה אל תכניות העבודה של ההסתדרות הציונית הכללית. בין המבקרים היו: ליפסקי, מורים רוטנברג וראובן בריינין.

ועד מיוחד בנשיאותו של וויז עיבדה שורה של החלטות, שנתקבלו כולן פה־אחד והשביעו את רצון כל הנאספים.

ה ח ל ט ו ת : „הועד הפועל של ההסתדרות הציונית האמריקאית בועידתו בניו־יורק, בימים 29 ו־30 לספטמבר 1920, אחרי נהלו משא־ומתן מלא בדבר הדין־וחשבון שנמסר מאת השופט בראנדייס וחבריו במלאכות האמריקאית אל הועידה הציונית בלונדון, קבל את ההחלטות הבאות:

„הועידה הלונדונית הוכיחה, כי תקופה הדשה התחילה בציוניות על־ידי ההחלטה של סאן־רימו ועל־ידי מנוי הרברט שמואל מטעם הממשלה האנגלית בתור נציב עליון בארץ־ישראל.

„התקופה של הפצת הנוך ציוני נתחלפה עכשיו בתקופה של עבודה יצירתית בארץ־ישראל. חובתנו הראשונה באמריקה היא איפוא להקדיש את כל מרצנו לפתרון הפרובלימות החשובות מאד המתעוררות לפנינו בקשר עם בנין ארץ־ישראל.

„בכל עבודותינו יש לנו השאיפה הרצינית לשמור על שלימותה של ההסתדרות הציונית הכללית ולהשתתף עמה גם להבא בכל העבודה, באופן שיחזק את פעולותיה לטובת הבית היהודי הלאומי בארץ־ישראל. ההסתדרות הזאת (ההסתדרות הציונית האמריקאית) תמשיך לתת את תמיכתה להסתדרות הציונית הכללית במדה שתחליט עליה ההסתדרות הציונית באמריקה או הועד הפועל שלה.

„כמו־כן היא חובתנו לשנות תיכף את צורת ההסתדרות הציונית באמריקה באופן, שתהיה מוכשרה לקדם את פני תנאי העבודה שנתחדשו עכשיו בארץ־ישראל. כל ההוצאות של ההסתדרות על דברים שאינם נוגעים ישר אל בנין ארץ־ישראל צריכות להצטמצם עד המינימום, ובכדי להוציא את הדבר הזה אל הפועל צריך להכניס פשטות בעבודה, בכדי לאפשר, שכל העבודה תוקדש לפרובלימה העיקרית הגדולה. צריך למנות ועדה, בת 5 או 7 חברים, לעניני הכנסת התקונים בהסתדרות. ישיבותיה של הועדה הזאת תהיינה תדירות ותשמע את עצותיהם והצעותיהם של כל אלה הראויים או רוצים שדבריהם יהיו נשמעים. הועדה תמסור דין־וחשבון מעבודתה אל הועד הפועל הארצי באספה מיוחדת שתקרא במשך שלשים יום ולפני הקרא הועידה השנתית. אנו מציעים, כי המטרות, בהתפתחות פלשתינה יהודית, שהותוו בתזכיר מאת השופט בראנדייס תשמשנה הוראת־דרך לועדה בפעולותיה.

„בנוגע ל„קרן היסוד” דעתנו היא, כי היות שלא עובדו עדיין תכניות מסוימות על־ידי הועד הפועל בין־הארצי או על־ידי באי־כחיה, אפשר לדחות את המשא־ומתן על ענין זה עד שתתקבלנה ידיעות מפורטות. לעת־עתה אנו שואפים להתמסר אל העבודות המיוחדות בארץ־ישראל עצמה — בהכלילנו בזה את ההלואה של הממשלה הארץ־ישראלית — בהסכם הכי שלם לפעולת ההסתדרות הציונית בין־הארצית שאנחנו הננו חלק ממנה. ולתכלית זו אנו מבקשים את תמיכתם המלאה של כל יהודי אמריקה.

„יען בשעה שההסתדרות הציונית, בתור הסתדרות, חייבת עכשיו לרכז את כל פעולותיה בענין פתרון הפרובלימה הקשה של בנין ארץ־ישראל, כך היא חובת כל היהודים להמשיך להתענין בכל פעולה הנוגעה המכוונת להטבת גורלם של היהודים בכל הארצות.

„ועד מיוחד יתמנה, שיחליט בדבר העבודות הצריכות להעשות בארץ־ישראל תיכף וגם־כן יעיין בכל פרטי השאלה של „קרן היסוד”.

בסוף הועידה נתמנו שני ועדים. אחד בשביל העבודות בארץ־ישראל והשני בשביל הכנסת תקונים בהסתדרות.

בועד הראשון נכנסו: ד"ר סטיפן וויז — יושב־הראש, פרופיסור האריס קאלין, פ. שווייצר, מרת פילז, הקאפיטאן אברהם טולין, לואיס פוזנר וגארווין לאנדהיים.

בועד השני: שמואל רוזנסון — יושב־הראש, לואיס ליפסקי, רוברט סזולד, מרת לאנדהיים ומורים רוטנברג.

שׁוֹנוֹת

אברהם אליהו לובארסקי.

בלב דוי אנו מוסרים בזה את הידיעה לקוראינו על פטירתו של חברנו העברי היקר, אחד מהעומדים במשך שנים רבות במערכות הלוחמים הראשיים בעד התחיה הלאומית המלאה של עמנו — אברהם אליהו לובארסקי.

המנוח עוד לא היה שבע ימים במותו, לא הגיע עוד לשנת השבעים, ובכל זאת, אפשר לאמר בלי גוזמה, כי היה אחד העסקנים הלאומיים היתיקים והמתמידים שעזרו ליצירת תקופה היסטורית ארוכה בעמנו, ארוכה אמנם לא על־פי מדת הזמן, אלא על־פי מדת המעשים הגדולים שנעשו בה כדי לשנות את צורת חיינו הגלותיים ועל־פי עושר הנסיונות ההיסטוריים שנתנסתה בה אומתנו; כי היה אחד מאלה שטפחו ורבו את הרעיון הלאומי בכל צורותיו וגוניו והביאוהו עד הלום.

עוד בהיותו צעיר מאד לימים נהיה לאחר החלוצים הנלהבים של רעיון התחיה העברית ו„שיבת ציון”, כפי מובנה אז; ומאז זה כיובל שנים אנו מוצאים את שמו קשור עם כל תנועה, הסתדרות, מוסד, מפעל ועוד, שיש להם שייכות אל תחית שפתנו וארצנו.

היו ימים שהמנוח עמד בשורת המנהיגים הראשיים, וימים — שהיה אחד מאנשי הצבא הפשוטים המושכים בעול העבודה, אולם

לא עברה עליו תקופה אחת בחייו לבטלה מפעולות לאומיות. ואפילו בשתי השנים האחרונות, שהיה נראה כ„מתרחק" או כעומד מרחוק מן העבודה הציונית ה„רשמית", — היה באמת אחד המשתתפים היותר חרוצים בבנין ביתנו הלאומי, כפי שנביא להלן.

כאן היא רשימה קצרה מפעולותיו, עד כמה שאפשר למסרן במדה מצומצמת, בתוך מסגרת צרה של רשימה עתונאית:

היה אחד ממיסדי „חובבי-ציון" והיה חבר תמידי בועד-הפועל עד בואו לאמריקה; אחד מחברי „בני משה"; ציר תדירי בקונגרסים הציוניים הראשונים; אחד מן המיסדים את האורדן „בני-ציון" באמריקה וימים רבים — חבר ההסתדרות הציונית האמריקאית, וכן היה חבר הועד-הפועל של ההסתדרות העברית.

השתתף ביסודם של „אחיאסף", „השלח", „סיני", „מוריה", ופה, באמריקה, היה ראש חברת „התורן", שהפכה, אחרי התאמצות מרובה, את עתוננו מ„חדשי" ל„שבועי", לפני המסרו אל ההסתדרות הציונית.

[illegible] היה המנוח משתתף בעתונים ובירחונים העבריים גם בדברים ספרותיים, וכן בא מפרי-עטו גם ב„התורן" השבועי.

בשתי השנים האחרונות, אחרי הצהרת באלפור, התמסר לובארסקי לאירגון חברת-מסחר בשם „קדם", שמטרתה צריכה להיות: [illegible]) והעברת סחורות באופן ישר מניו-יורק ליפו וחזרה, וכמו-כן עיבד תכניות אחרות למפעלים מסחריים בשביל ארץ-ישראל.

אברהם אליהו לובארסקי נולד בעיר באלטה במשפחה שהצטיינה גם בחסידות וגם בתורניות. אבי זקנו היה ה„צדיק" ר' דוד מלובאר, שהתיחס ליוצא נוע המהרש"א. זמן רב גר לובארסקי באודיסה ונחשב על תלמידיו של אחד-העם ולידידו האינטימי, וכן היה ידידם הנאמן של יתר סופרינו וגדולינו בעיר ההיא. אחרי התפרץ שם הפוגרום, כלפני 14 שנים, בא לניו-יורק עם משפחתו, ותיכף נעשה ביתו „בית-ועד" לסופרים ועסקנים עבריים וציוניים.

המנוח בקר פעם את ארץ-ישראל ונטע שם „פרדס" גדול, במושבה רחובות, ובעת האחרונה חשב לעלות שוב לארץ-ישראל על-מנת להתישב שם, אך כלפני חדשים אחדים חלה במחלה אנושה, מחלת הסרטן, והמות הפסיק את חלומו האחרון, שלפתרונו שאף כל ימיו ולו הקדיש את מיטב כחותיו.

המנוח מת בי"ט תשרי העבר, בביתו בניו-יורק, בשנת ה-64 לחייו. הובל לקבורות ביום כ"א תשרי. העברים והציונים והמון רב של ידידים חלקו לו יחד עם בני משפחתו את הכבוד האחרון.

בצואתו השאיר המנוח סכומים הגונים של כסף לטובת מוסדות ארץ-ישראליים ומפעלים ציוניים בארץ-ישראל. תנצב"ה!

• • •

יעקב שיף.

לקוראים שלנו באמריקה ידוע כבר, מתוך העתונות היומית, היהודית והאנגלית, דבר מותו של שיף וכמה מפרטי חייו שנתפרסמו עכשיו; וכמו-כן כבר הביא בודאי הטלגראף את הידיעה הזאת גם לקוראינו בחוץ-לארץ; ואם אנו רושמים בזה את המאורע באיחור זמן של יותר משבוע, איננו עושים זאת בכדי לצאת ידי חובת מסירת ידיעה כרוניקאית, אלא מתוך הכרת חובה להציג ציון לאישיות המצוינה של העסקן והנדבן היהודי הגדול הזה גם בעתונות הלאומית שלנו.

המנוח התיחש אמנם — ויותר משהתיחש בעצמו יחשו אותו אחרים — על מפלגת המתבוללים, או על המתבוללים למחצה. אולם הוא יצא מכללם. עליו יש לאמר, כי רק על-ידי השפעות חיצוניות, החנוך והסביבה, היה בבחינת „נשבה" בעולם היהודים הריפורמים. איש [illegible] היה יהודי נאמן לעמו ולדתו. במקרים רבים השתמש בכל כח השפעתו בתור אחד המכריעים בעולם הפינאנסי [illegible] העולמית [illegible] כדאי [illegible] שבשעת המלחמה בין יפניה ורוסיה [illegible] את יפניה [illegible] את ממשלת רוסיה [illegible] אל היהודים [illegible] לא פעם ממשלות אנטישמיות אחרות [illegible] שיף [illegible] באמריקה [illegible] תמיכות פינאנסיות אחרות.

בעת האחרונה, וביחוד אחרי פרסום הצהרת באלפור, התקרב שיף הרבה אל הרעיון הלאומי והתחיל לתמוך בעבודות ציוניות שונות שהיו יותר קרובות ללבו.

שיף נולד בפראנקפורט על נהר מאין באשכנז לאחת המשפחות היותר מיוחסות בישראל. מצד אביו היה הדור החמישי למהר"ם שיף. בשנת ה-18 לחייו בא לאמריקה. מת אחרי מחלה קצרה ביום השבת, י"ג תשרי, בביתו בניו-יורק, בשנת ה-73 לחייו והובל לקבורות בט"ו תשרי. המונים רבבות חלקו לו את הכבוד האחרון. יהי זכרו ברוך!

• • •

לתשומת לב קוראינו!

עם הגליון הזה נמסרת ההנהלה המסחרית של „התורן" להעסקן הציוני הידוע מר מנחם מינשל.

מר מינשיל הוא גם-כן המנהל המסחרי של „דאָס אידישע פאָלק" ונתמחה בתור דייקן וחרוץ בכל פעולותיו.

כל אלה שיש להם דבר אל הנהלת עתוננו: דרישת גליונות בודדים שלא נתקבלו או דרישות אחרות, מודעות, הצעות ועוד, יואילו-נא לפנות אל מנהלנו החדש.

תקוני טעיות.

בסוף המאמר הראשי „שפתנו" מאת ראובן בריינין בגליון הקודם, בראשית הסעיף השלישי מלמטה למעלה, נשמטה, לצערנו, שורה שלמה ומקומה נתמלא בשורה הראשונה של הסעיף הבא, ומשום זה יצא רעיון מסופר מכוונת הכותב. אנו מדפיסים איפוא שוב את כל הסעיף כתקונו:

„הזהרו סופרים עברים בלשוננו לפנקה ולעדנה. למרות עתיקותה של לשוננו יש בה די ליח וכח, די מתיקות ורעננות (כי זקנה ובחרות נפגשות ונצמדות בה)". —

— מתוך רשימת הנואמים במשתה „אגודת הסופרים" לכבוד בן-אביגדור, שנמסרה בגליון כ"ז של „התורן" נשמט, על-פי טעות המודיע, שמו של הסופר העברי והיהודי מר ש. ערדברג.

Statement of the ownership, management, circulation, etc., required by the Act of Congress of August 24, 1912, of HATOREN, published weekly. at New York, N. Y., for October 1, 1920, State of New York, County of New York.

Before me, a Notary Public in and for the State and county aforesaid, personally appeared Menahem Menschel, who, having been duly sworn according to law, deposes and says that he is the Business Manager of the Hatoren and that the following is, to the best of his knowledge and belief, a true statement of the ownership, management (and if a daily paper, the circulation), etc., of the aforesaid publication for the date shown in the above caption, required by the Act of August 24, 1912, embodied in section 443, Postal Laws and Regulations, printed on the reverse of this form, to wit:

1. That the names and addressess of the publisher, editors, managing editor, and business managers are: Publisher Zionist Organization of America, 55 Fifth Avenue, New York City; Editor Reuben Brainin, 55 Fifth Avenue, New York City; Managing Editor Reuben Brainin, 55 Fifth Avenue, New York City; Business Manager Menahem Menscel, 55 Fifth Avenue, New York City.

2. That the owners are: (Give names and addresses of individual owners, or, if a corporation give its names and addresses of stockholders owning or holding 1 per cent or more of the total amount of stock.) Zionist Organization of America, a membership corporation organized under the laws of the State of New York, Justice Louis D. Brandeis, Honorary President; Julian W. Mack, President; Jacob de-Haas, Executive Secretary; Peter J. Shweitzer, Treasurer.

3. That the known bondholders, Mortgagees, and other security holders owning or holding 1 per cent or more of total amount of bonds, mortgages, or other securities are: None.

4. That the two paragraphs next above, giving the names of the owners, stockholders, and security holders, if any, contain not only the list of stockholders and security holders as they appear upon the books of the company, but also in case where the stockholder or security holder appears upon the books of the company as trustees on in any other fiduciary relation, the name of the person or corporation for whom such trustee is acting, is given; also that the said two paragraphs contain statements embracing affiant's full knowledge and belief as to the circumstances and conditions under which stockholders and security holders who do not appear upon the books of the company as trustees, hold stock and securities in a capacity other than that of a bona fide owner; and this affiant has no reason to believe that any other person, association, or corporation has any interest direct or indirect in the said stock, bonds, or other securities than as so stated by him.

MENAHEM MENSCHEL, Business Manager.

Sworn to and subscribed before me this 30th day of September, 1920.

S. EPSTEIN, Notary Public.

(Seal.) (My commisoin expires March 30, 1921.)

סוכננו העברי המצוין והציוני הנלהב, מר דוד כהן, נוסע עכשיו לשם עניני „התורן" וכמרכן לשם עניני יתר העדוינם הציוניים במדינת קוניקטיקוט.

הננו מבקשים את קוראי „התורן" לקבל את מר כהן באותו הכבוד הראוי לו ולעזור לו בעבודתו החשובה והקשה.

הנהלת „התורן".